Podobe Vzhodne Azije

Tematska analiza razglednic iz albuma Ivana Koršiča in Zbirke Alme Karlin

Chikako Shigemori Bučar in Maja Veselič

Že v zgodnjih letih razvoja fotografije sredi 19. stoletja so se izoblikovali trije klasični motivi: topografija, običaji ter portreti. Tudi stare vzhodnoazijske razglednice v slovenskih zbirkah, ki z redkimi izjemami sodijo med razglednice, pri katerih je nosilna podoba fotografija, lahko povečini razvrstimo v omenjene tri kategorije. V veliki meri tematske preference torej izhajajo iz zahodnih korenin fotografije, vendar pri njenem širjenju v Vzhodno Azijo ne smemo zanemariti predhodnih lokalnih vizualnih tradicij, ki so vplivale na njeno recepcijo in adaptacijo, na primer portretnega slikarstva na Kitajskem (Thiriez 1999) ali lesorezov na Japonskem (Hight 2002, 128).

Podobe na zgodnjih vzhodnoazijskih razglednicah je določalo povpraševanje ali, z drugimi besedami, okusi in interesi njihovih uporabnikov. Na Kitajskem so bili prevladujoči založniki, tiskarji in kupci razglednic tujci – na to kaže tudi zelo redka uporaba kitajščine v podnaslovih na njih, zato so razglednice upodabljale kraje in običaje ter druge »tipične« prizore, ki so bili eksotični ter tako zanimivi za naraščajoče število tujih obiskovalcev in prebivalcev Kitajske.[1] Na Japonskem se je po drugi strani razvil izjemno živahen domač razgledniški trg. Potem ko so leta 1900 dovolili, da se lahko po državni poštni mreži pošiljajo tudi razglednice zasebnih založnikov, se je začela množična proizvodnja ne le razglednic s podobami znamenitih krajev, ki so bile najštevilčnejše in najpopularnejše, temveč tudi tako imenovanih portretov lepotic (*bijin ehagaki*), ki so upodabljali mlade ženske pri različnih opravilih. Kmalu so sledile še spominske razglednice s slavnimi prizori iz rusko-japonske vojne (1904–1905). Navdušenje domače javnosti, pa tudi tujih obiskovalcev je sprožilo razcvet specializiranih trgovin z razglednicami po celotni Japonski (Ehagaki Shiryōkan 2021).

Slika 1: Korejski tradicionalni potujoči prodajalci pletenih sandal *jipsin*. Iz tega časa je več razglednic in fotografij s podobnim motivom prodajalcev z različnimi predmeti (prim. Slika 122). Fotografija je ročno obarvana. Založnik: Hinode shōkō v Seulu (jp. Keijō). Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Poseben tip razglednic zlatega obdobja na Japonskem so poleg tradicionalnih žanrov umetniške razglednice. V obdobju hitre modernizacije japonske družbe je bila kultura razglednic eden od pomembnih sooblikovalcev novega trenda množične kulture, skupaj z literaturo, modo in umetnostjo. Novoustanovljeno Japonsko razgledniško združenje (Nihon Ehagaki-kai) je izdajalo mesečnik *Hagaki bungaku* (*Dopisniška literatura*), v katerem so objavljali eseje in članke, poezijo tako v tradicionalnih klasičnih kitajskih in

1 Medtem ko lahko iz rabe jezikov pri podnapisih na razglednicah razberemo, ali so bile namenjene domačinom in/ali tujcem, iz napisov ali logotipov pa identificiramo založnike, včasih tudi tiskarje ali prodajalce, je pogosto težko določiti fotografa uporabljene podobe. Čeprav so bili prvi fotografi in lastniki fotografskih studiev tako na Japonskem kot na Kitajskem tujci, so na trg kmalu vstopili tudi domačini. Avtorstvo fotografij razen pri tistih, ki so bile objavljene v obliki knjižnih albumov, je pogosto še nepotrjeno celo pri znamenitih fotografih (gl. npr. Thiriez 2010).

Slika 2: Razglednica ilustratorja Takehise Yumejija (1884–1934). Upodobljeno je dekle v novoletni noši z loparjem *hagoita* za tipično novoletno igro za dekleta, *oibane*. Pripisan je začetni del znane pesmi, nastale proti koncu obdobja Edo, »Matsu no midori« (»Borovo zelenje«), ki se pogosto poje na vajah japonskega plesa. Na loparju je narisan lik igralca v gledališču kabuki. Na sprednjem delu kimona je stilizirana pismenka »yume«, zaradi česar lahko razglednico identificiramo kot Yumejijevo delo. Z vsebino pesmi se ujema zeleno ozadje. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

japonskih slogih kot tudi v novem svobodnem verzu ter risbe in ilustracije v novih ali mešanih slogih. To je bil nov način popularizacije literature in umetnosti med množicami. Lahkotnejši in priročnejši medij razglednice je v procesu demokratizacije hitro prišel v modo. Nekateri novi ilustratorji, na primer Takehisa Yumeji (1884–1934) so si ustvarili kariere z objavami tovrstnih revij in razglednic (Slika 2). Umetniške razglednice *bijutsu ehagaki* so tako zelo pomemben žanr pri obravnavi japonskih razglednic. Tako kot so ustvarjalci v tradiciji *ukiyo-e* vplivali na številne evropske umetnike, so konec 19. stoletja predstavniki Art Nouveauja, na primer Alfons Mucha (1860–1939) in Raphael Kirchner (1876–1917), vplivali na številne japonske umetnike in oblikovalce, ki so, drugače kot v preteklih fevdalnih časih, svobodno potovali in izkusili zahodni svet (Hosoma 2020, 296–309; Ehagaki Shiryōkan 2021). Park (2014) uporabi termin razglednica-umetniško delo (*sakuhin ehagaki*), pri čemer pa se osredotoča na nekoliko kasnejši fenomen, ko so v letih med svetovnima vojnama razgledniške motive iz aneksirane Koreje umetniki uporabili kot »tekst« svojih umetniških del. Najpogosteje so uporabljali prav motiviko portretov in »tipičnih« prizorov s korejskega polotoka v obdobju japonske kolonizacije. Toda ilustriranih ali naslikanih starih japonskih razglednic tega obdobja v naših zbirkah zaenkrat nisva našli, z izjemo par ilustriranih razglednic iz Zbirke Alme Karlin (drugo poglavje, Slika 23).

Satō (2002), ki se ukvarja z zgodovinsko sociologijo proizvodnje in potrošnje razglednic na Japonskem, glede na kombinacijo motivov ter načinov izdelave japonske razglednice v prvih letih popularizacije razdeli na komemorativne oziroma spominske razglednice (*kinen ehagaki*), razglednice o aktualnih dogodkih (*jiken ehagaki*), razglednice lepotic (*bijin ehagaki*), ročno izdelane razglednice (*saiku ehagaki*) ter uradne predplačniške razglednice (*kansei ehagaki*). Z izjemo ročno izdelanih lahko vse naštete najdemo tudi v slovenskih zbirkah. Régine Thiriez (2004), specialistka za stare kitajske razglednice in fotografije, v svoji žal nedokončani databazi *Historical Chinese Postcard Project: 1896–1920* glede na motiviko razglednic loči topografske razglednice, prizore kitajskega življenja, portrete ter Zahod na Kitajskem.

Po natančni analizi dveh osrednjih slovenskih zbirk starih vzhodnoazijskih razglednic, ki smo jih obravnavali v okviru projekta *Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji*, sva razvili večnivojsko tipologijo motivov, v katero je po hitrem pregledu mogoče uvrstiti tudi druge stare vzhodnoazijske razglednice pri nas.

Tabela 1: Tipologija vzhodnoazijskih razglednic glede na motiv

1. Topografske razglednice
1.1. Pristanišča
1.2. Velika mesta
1.3. Zahodne naselbine in koncesije
1.4. Verski kraji in prizorišča
1.5. Turistični kraji in znamenitosti
1.6. Ulično življenje (ulični prizori in parki)

2. Etnografske razglednice
2.1. Tradicionalni običaji in način življenja
2.1.1. Gospodarske dejavnosti in poklici
2.1.2. Transport
2.1.3. Kaznovanje
2.1.4. Rituali letnega in življenjskega cikla
2.1.5. Ženski vsakdan
2.2. Oblačilna kultura in pričeske
2.3. Glasba, ples in gledališče

3. Druge tematske razglednice[2]
3.1. (O)beleženja zgodovinskih in aktualnih dogodkov[3]
3.2. Muzejski in galerijski eksponati

2 Poleg tukaj predstavljenih podkategorij bo pri nadaljnji obravnavi razglednic pomorščakov treba vpeljati še posebno kategorijo vojnih ladij, ki so pogost motiv na razglednicah, tudi tistih, ki so jih pošiljali iz Vzhodne Azije, čeprav same po sebi po motiviki ne sodijo med vzhodnoazijske razglednice.

3 Premzl (1997, 385) v tipografiji slovenskih razglednic razglednice, ki so bile izdane ob slovesnostih ali tragičnih dogodkih, imenuje dogodkovne razglednice.

Topografske razglednice

Topografske razglednice upodabljajo različne krajevne motive iz mest in podeželja, panorame, vedute, krajine, znamenite stavbe in četrti. Pri razglednicah s tovrstno motiviko je, sicer le do določene mere, mogoče ločiti lokalne in turistične razglednice. Medtem ko so na prvih prikazane zelo raznolike tematike, ki imajo poseben pomen za prebivalce določenega kraja ali območja, so turistične razglednice zelo konvencionalne, stereotipne (Geary in Webb 1998, 2). A taka delitev je pogosto le navidezna. Razglednice iz Kitajske in Koreje, ki so jih izdajali skoraj izključno mednarodni založniki (poleg evropskih tudi japonski) in so bile namenjene tujim potrošnikom, bi na prvi pogled uvrstili med turistične. A vsaj za podobe tujih četrti in zahodnih koncesij na Kitajskem bi lahko enakovredno rekli, da so za tujce, ki so tam prebivali, prikazovale lokalno pomembna prizorišča.

Še bolj kompleksno je to razmerje na Japonskem, kjer je, kot omenjeno, lokalno prebivalstvo podobno kot v Evropi in ZDA zajela prava razgledniška mrzlica. Razglednica s podobo moderne železniške postaje je bila namenjena tako prebivalcu Tokia, Ōsake ali Yokohame kot domačim in tujim obiskovalcem hitro modernizirajočih se velemest. Po drugi strani je proizvodnjo razglednic s turističnimi znamenitostmi še bolj kot tuji poganjal domači turizem. Japonska je dohodni turizem začela razvijati po letu 1893, ko je odpravila stroge omejitve gibanja za tujce in začela promovirati turistične poti ob pomembnih železniških linijah med Sendaijem in Nagasakijem. Take poti so se začenjale in končevale v mednarodnih pristaniščih – Yokohami, Kōbeju ali Nagasakiju. Leta 1912 je država začela z načrtno turistično politiko, ki je razvijala turistične destinacije za tujce, pri čemer je nosilno vlogo prevzel pravkar ustanovljeni Japonski turistični urad, po letu 1930 pa je to nalogo prevzela Mednarodna turistična pisarna, ki je delovala pod okriljem ministrstva za železnice (Soshiroda 2005, 1105–1107). Navezavo železnic in turizma je Japonska prav tako uvajala v svojih kolonijah – na Tajvanu in v Koreji – ter interesnih območjih na Kitajskem.

Ta razvoj je razviden tudi iz razglednic, ki so jih s seboj prinesli ali domov pošiljali popotniki s slovenskega etničnega ozemlja. Na topografskih razglednicah pomorščakov je zelo veliko upodobitev pristanišč, saj so bile to prve, za navadne mornarje pa pogosto tudi edine točke stika z Vzhodno Azijo (Marinac v tej knjigi). Razglednico pristanišča v Yokohami, kjer je prvič stopila na japonska tla, najdemo tudi pri Almi Karlin. Med japonskimi pristanišči sta najpogosteje upodobljeni Kōbe in Yokohama, med Kitajskimi pa prevladujejo podobe pristanišč v Hongkongu (prim. drugo poglavje, Slika 15), v mestih Guangzhou, Šanghaj, Weihaiwei, Chefoo (danes Yantai), Qingdao, tianjinško pristanišče Taku in Port Arthur (danes Lüshun) na polotoku Liaoning. Korejska pristanišča se redko pojavljajo, če že, je to Chemulpo (danes Incheon). Številna od tujcem odprtih kitajskih pristanišč, kjer so pristajale ladje avstro-ogrske in drugih tujih mornaric na Kitajskem – bodisi pomorska bodisi rečna –, so imela od opijskih vojn dalje večja ali manjša ozemlja, kjer so tujci uživali določene posebne pravice (Vampelj Suhadolnik v tej knjigi). To so bila območja mednarodnih naselbin ali koncesije, ki so jih imele v zakupu posamezne države, nekatera tovrstna ozemlja so imela celo status kolonij.

Tuje koncesije so pogost motiv na razglednicah, kar po eni strani priča o gospodarski in vojaški premoči Zahoda in Japonske nad tedanjo Kitajsko, po drugi strani pa so bile to četrti, kjer so tuji obiskovalci povečini bivali ali se tam pogosto zadrževali. Založniki teh razglednic so izključno mednarodni, poleg večjih založniških podjetij lokalni fotografski studii in prodajalne fotografij v lasti na Kitajskem naseljenih tujcev. Med kolonialnimi območji v Vzhodni Aziji velja posebej izpostaviti Korejo in Tajvan, ki sta bila, prva od leta 1910, drugi pa že od 1895, priključena japonskemu imperiju, zato so tamkajšnje razglednice skoraj izključno izdajala japonska podjetja, praviloma s sedežem v koloniji. Korejo so poleg Alme Karlin obiskali nekateri pomorščaki, medtem ko je bila na Tajvanu le ona.

Tisti mornarji, ki so imeli čas in dovoljenje, da odidejo v notranjost, so obiskovali velika mesta, pa tudi znamenite turistične lokacije (Marinac v tej knjigi). Da je število slednjih naraščalo, kaže tudi večja raznolikost topografskih razglednic pri Almi Karlin, ki ni le plod njenega daljšega bivanja

Slika 3: Zastava dinastije Qing s fotografijo mesta Chefoo (danes Yantai). Razglednico je Ivanu Koršiču 16. marca 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: H. Sietas & Co., Chefoo (Yantai) (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

v Vzhodni Aziji in posledično več priložnosti za krajša potovanja,[4] temveč tudi vse bolj razvite turistične infrastrukture. Med razglednicami z motivi japonskih mest, teh je veliko zlasti pri Almi Karlin, prevladujejo motivi, ki prikazujejo znake modernizacije – moderne stavbe, mostove, banke, veleblagovnice, železniške postaje ter znamenite templje in slavno zabaviščno tokijsko mestno četrt Shin Yoshiwara (prim. četrto poglavje, Slika 15).[5]

Na razglednicah kitajskih mest je moderna arhitektura razen na podobah zahodnih koncesij prisotna le na razglednicah Hongkonga, ki je bil v začetku 20. stoletja že več desetletij britanska kolonija. Preostale razglednice – teh je sorazmerno malo – prikazujejo tipično kitajsko arhitekturo, najraje v podobi mestnih obzidij z vrati ter vhodov v templje in palače. Razglednic s podeželskimi ali vaškimi pejsaži in krajinami je pri pomorščakih malo (prim. drugo poglavje, Slika 10), pri Almi Karlin pa več, a sva jih razvrstili v druge kategorije.

4 Alma Karlin se je v Vzhodni Aziji zadrževala od poletja 1921 do sredine januarja 1924. Na Japonskem je živela več kot leto dni, v Koreji se je zadržala okoli dva tedna, na Kitajskem je prebila približno štiri mesece, na Tajvanu pa dva do tri tedne (za natančnejšo datacijo gl. Trnovec 2020, 50–51).

5 V zbirki Alme Karlin je več razglednic iz iste serije, ki prikazujejo motive iz četrti Shin Yoshiwara. O svojem obisku je obširno poročala v potopisu (Karlin 2006, 241–243).

Slika 4: Vrt pri Velikem Budi v Kamakuri. Na kamnih sredi ribnika sta mlada pomorščaka, ki sta verjetno na izletu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 5: Veliki zid pri prelazu Nankou (danes Juyong). Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

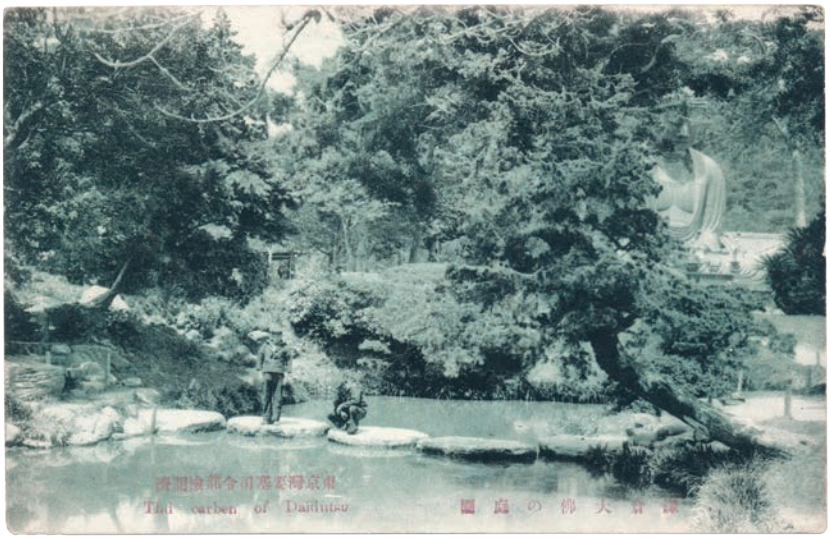

Še težje kot ločevanje lokalnih od turističnih razgledniških motivov je v Vzhodni Aziji razlikovanje med verskimi prizorišči in turističnimi lokacijami, saj so prav tempeljski kompleksi in različna svetišča že stoletja osrednje točke potovanj, ki niso povezana z delom. Na Japonskem je domači turizem velik razcvet doživel že v zgodnjem obdobju Edo, ko sta izboljšana cestna infrastruktura in naraščajoče število gostišč, kjer so popotniki lahko prespali in se okrepčali, olajšala potovanja, zmanjšanje regionalnih razlik in splošen dvig gospodarskega standarda pa sta potovanja omogočala širšim slojem prebivalstva. Strogi predpisi so sicer za pot na daljše razdalje terjali posebna dovoljenja in potovanje za zabavo ni bilo mogoče, a romanja k svetiščem in templjem ter obiski toplic z namenom zdravljenja so bili utemeljen razlog za potovanje. Religiozni pomen potovanj so postopoma nadomestili motivi, povezani z zabavo, sprostitvijo in ogledovanjem, čeprav so destinacije ostale nominalno religiozne (Ishimori 1989, 182–183). Nekateri slavni kraji, ki so jih prvotno upodobili z lesorezi v tehnikah *ukiyo-e* in *nishiki-e,* so bili zdaj prikazani s pomočjo novih fotografskih tehnik.

Med japonskimi kraji na razglednicah iz albuma Ivana Koršiča in pri mornarjih, ki so pluli v Vzhodno Azijo, izstopajo svetišča, ki so bližje obalam japonskega Notranjega morja (Seto naikai), kot sta Miyajima blizu Hiroshime in Ikuta v Kōbeju. Alma Karlin je po drugi strani v dobrem letu, ki ga je preživela na Japonskem, obiskala številna svetišča, budistične templje ter grobove cesarjev in bojevnikov v notranjosti glavnega otoka Honshū (Shigemori Bučar 2019a). Nekatere razglednice so povezane s kraji, za katere iz njenih potopisov vemo, da jih je zagotovo obiskala, na primer šintoistično-budistični kompleks Nikkō (Karlin 2006, 236–238), veliki Buda (Daibutsu) in drugi templji v Kamakuri (Karlin 2006, 232–234), za druge, kot so razglednice Iseja, osrednjega šintoističnega svetišča, posvečenega boginji Amaterasu, mitološki prednici cesarske linije, pa težko presodimo, ali jih je kupila kot spominek na ogled ali kot študijsko gradivo za njen izpričan globok interes za religijske tradicije in prakse (Veselič 2021). Tudi več njenih razglednic iz Koreje in Kitajske upodablja budistične templje in institucije, ena korejska pa prikazuje še obcestne kipe – varuhe vasi iz ljudske religije.

Med znamenitimi topliškimi kraji, ki jih je Alma Karlin obiskala in so upodobljeni na njenih razglednicah, so toplice Dōgo v deželi Iyo na otoku Shikoku, saj je razglednico tam ožigosala (Slika 81), v potopisu pa poroča tudi o Hakoneju pod goro Fudži (Karlin 2006, 264–266). Prav tako je v njeni zbirki več razglednic iz toplic pri Nagasakiju, od koder je odplula v Korejo, ali si je tam privoščila oddih, pa ni potrjeno.

Na Kitajskem se je zaradi političnih in gospodarskih okoliščin moderni turizem razvil veliko kasneje, so bili pa templji in svete gore tudi tam stoletja tipične destinacije za popotnike višjih slojev, ki so imeli priložnost potovati. Iz razglednic in fotografij lahko razberemo, da so se na prelomu iz 19. v 20. stoletje vzpostavile nekatere turistične lokacije za tuje obiskovalce, predvsem take, ki so bile povezane s cesarjem oziroma dvorom: cesarske palače in vrtovi v kompleksu Prepovedanega mesta, stara in nova poletna palača (Yuanmingyuan in Yiheyuan), Nebeški tempelj (Tiantan), vse v Pekingu, ter cesarske grobnice dinastij Ming in Qing v okolici Nanjinga oziroma Pekinga, nadvse priljubljena turistična točka pa je bil v tem času tudi kitajski zid (Naquin 2000, 8. in 13. poglavje).

Zadnji sklop topografskih razglednic so ulični prizori. Ti so se na razglednicah pojavili kasneje kot portreti, pejsaži ali podobe posameznih stavb, saj so najzgodnejše fotografske tehnike dovoljevale le statične motive. Pri upodabljanju ljudi so prevladovali studijski portreti; tudi kadar so bili narejeni na ulici, je šlo za vnaprej dogovorjen posnetek. Napredek v tehniki je postopoma omogočil bolj dinamične motive, vse večja dostopnost fotoaparatov pa je v fotografijo vnesla raznolikost osebnih slogov,[6] čeprav so razglednice še dolgo sledile starejšim formalističnim konvencijam (Thiriez 2004). Podobe uličnih sprehajalcev in nakupovalcev, ljudi, sedečih v parkih, gneče v pristaniščih in na tržnicah, pa tudi – za tuje obiskovalce tako nenavadnih – plavajočih sosesk na čolnih na južnem Kitajskem so pravzaprav prehod med kategorijo topografskih in etnoloških razglednic, ki jih obravnavava v naslednjem sklopu. Kljub temu sva uličnе prizore uvrstili med topografske razglednice, saj njihov primarni cilj ni študija posameznih kulturnih elementov – čeprav tudi iz njih lahko razbiramo modo, arhitekturne sloge in bivalno kulturo, načine prevoza itd. –, temveč ujeti gibanje, utrinek ali atmosfero.

6 Za Kitajsko Thiriez (2004) omenja boksarsko vstajo kot tisto prelomnico, ki je v fotografiranje Kitajske prinesla dinamičnost in raznolikost amaterske fotografije nasproti studijskim konvencijam.

Slika 6: Pristanišče Praya Central v Hongkongu. Razglednico je Ivanu Koršiču 30. 1. 1905 poslal Zvonimir Ožegović. Prodaja: O. F. Ribeiro, Hongkong, serijska številka 278 (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 7: Carinarnica v Šanghaju. Razglednico je Ivanu Koršiču 17. 8. 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Nössler & Co., Šanghaj, serijska št. 1 (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 8: Otok Liugong v ustju zaliva Weihai, ki velja za rojstni kraj moderne kitajske mornarice. Razglednico je iz takratne britanske koncesije Weihaiwei Ivanu Koršiču 21. 5. 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Tiskana v Nemčiji leta 1907 ali 1908 (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

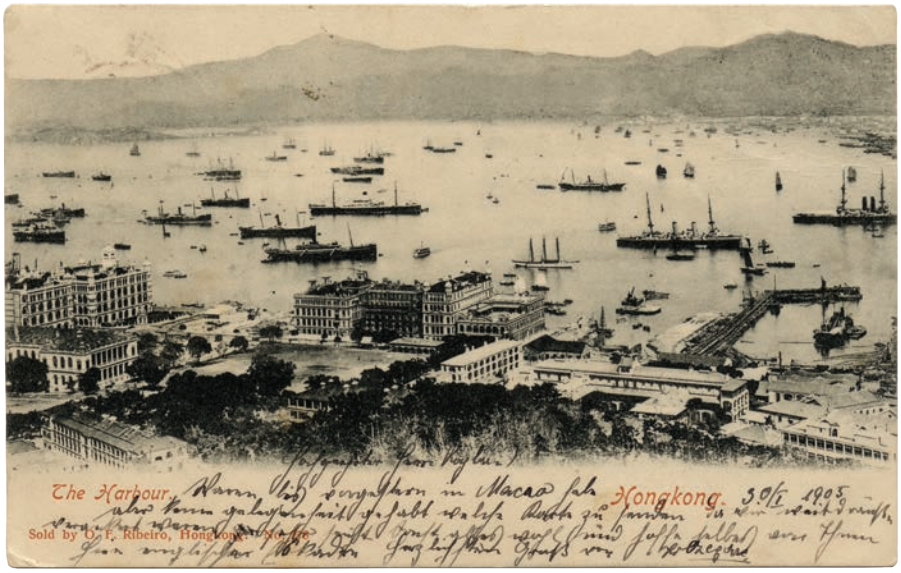

Slika 9: Mesto Chefoo (danes Yantai). Razglednico je Ivanu Koršiču 10. 9. 1905 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: H. Sietas & Co., Chefoo (Yantai) (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 10: Pristanišče Port Arthur (danes Lüshun). Glede na natisnjeni japonski podnapis so upodobljene ruske ladje Retvizan (levo), Poltava (sredina) in Pereswet (desno). Razglednico je Ivanu Koršiču 13. 8. 1906 iz japonskega pristanišča Moji poslal še neidentificirani pošiljatelj. Levo od pozdravov v slovenščini je podpisan mornariški častnik Morihiro, Chōichi, ki je razglednico datiral z 10. avgustom leta 39 obdobja Meiji. Morihiro je bil major in divizijski častnik, zadolžen za gradnjo železnice v Lüshunu (Ryojunu) (Encyclopedia of Japanese History 1979–1997) (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 11: Ikariyama, hrib za mestom Kōbe. Posnetek je bil narejen ob pomorski slovesnosti leta 1903 (Meiji 36). Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

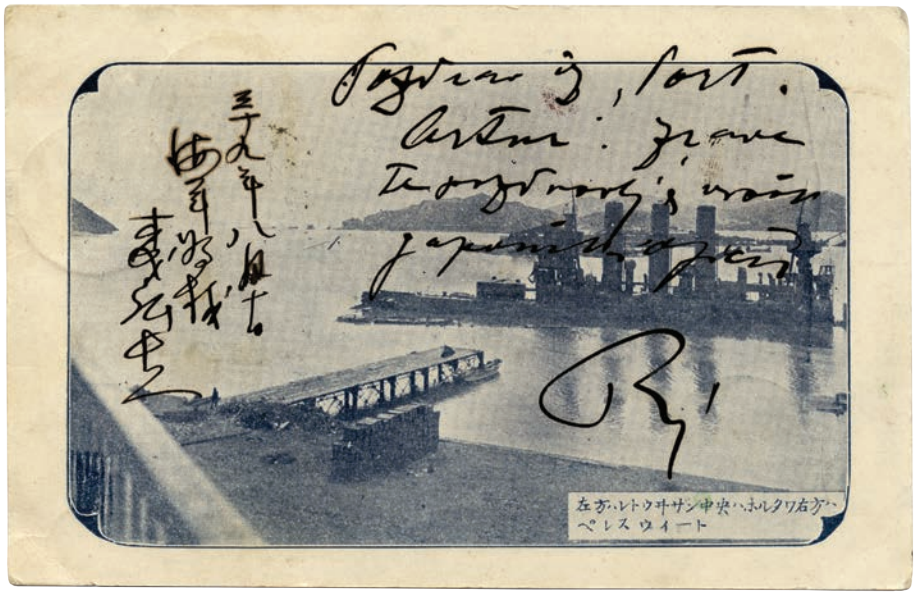

Slika 12: Pogled na pristanišče Kōbe s hriba Suwayama. Razglednico je 12. 4. 1914 Ivanu Koršiču iz Yokohame pisal Rudolf Hudecz. Zanimivo je videti nekaj stavb zahodnega sloga med japonskimi hišami. Založnik: Sakaeya shōten (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 13: Pogled na cesto Bashamichi z velikim gostiščem v Yokohami. Razglednico je Ivanu Koršiču poslal pomorščak Zvonimir Ožegović 20. 8. 1905 s pozdravom v nemščini (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 14: Pogled na carinarnico v Yokohami s ptičje perspektive. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 15: Banka za mednarodno trgovanje v Yokohami. Razglednico je 6. 8. 1907 Ivanu Koršiču poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Tomboya (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 16: Mestna hiša Yokohame in most v pristanišču. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

(Y241)
Yokohama Specie Bank, Yokohama Japan
横濱正金銀行

City Office, Yokohama
横濱港橋及市役所

Slika 17: Svetišče Yoshiwara v četrti Shin Yoshiwara blizu Asakuse v Tokiu. Po velikem požaru leta 1657 so bile vse licencirane javne hiše zbrane v tej četrti. Na fotografiji sta dva odrasla in štirje otroci, ki se igrajo na ulici. Razglednica je del serije »Znamenitosti v cesarskem glavnem mestu« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 18: Ulica Kyōmachi v predelu Shin Yoshiwara v Tokiu. Nekatere hiše so v zahodnem slogu, druge pa v japonskem. Vidimo delavca in ženski, vsi tipično japonsko oblečeni. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 19: Ulica Edomachi v predelu Shin Yoshiwara v Tokiu. Nekatere hiše so zgrajene v zahodnem slogu. Spredaj vidimo avtomobil, ki je bil tedaj še redkost. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 20: Zgradba državnega zbora v Tokiu med letoma 1891 in 1925. Razglednica je iz serije »Znamenitosti v cesarskem glavnem mestu« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 21: Ulica, ki vodi v budistični tempelj Asakusa Kanzeon v starem delu mesta Tokio. Zanimivo je videti obiskovalce v japonskem vsakdanjem oblačilu. Razglednica je iz serije »Znamenitosti v cesarskem glavnem mestu« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

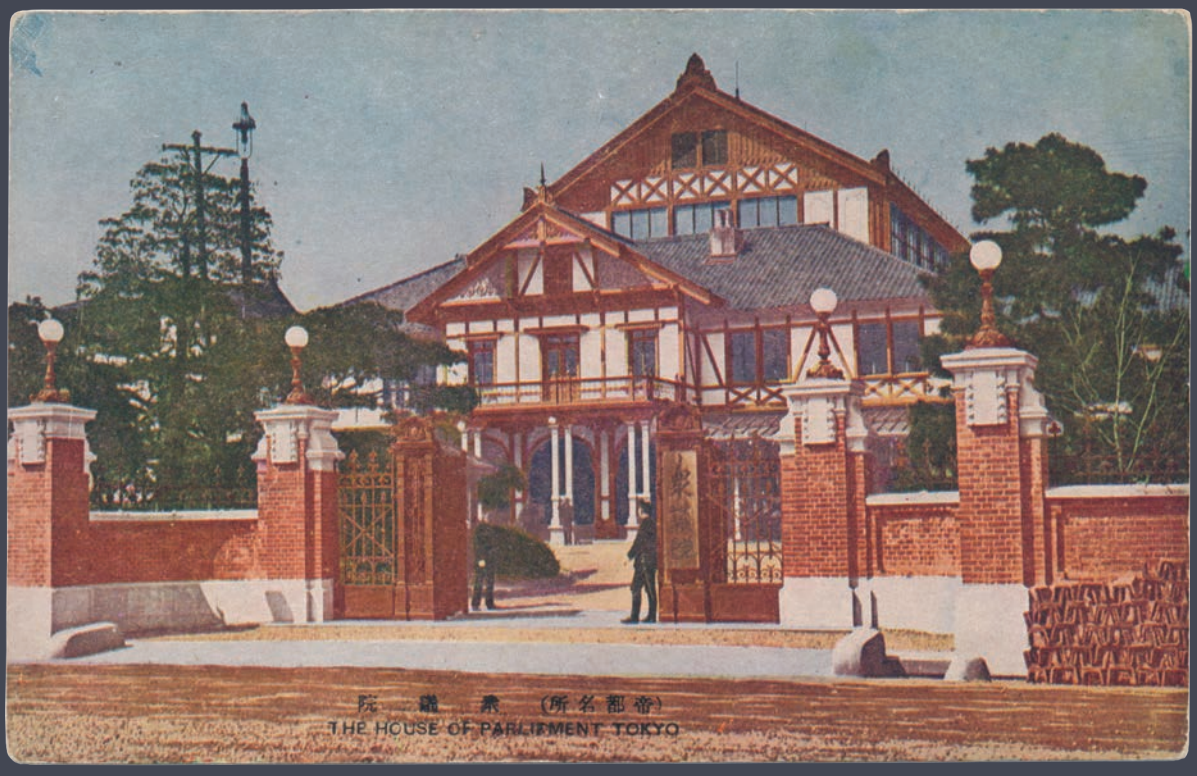

院　議　衆　（所名都帝）
THE HOUSE OF PARLIAMENT TOKYO

（帝都名所）淺草觀音
THE ASAKUSA-KANZEON[illegible]

Slika 22: Veleblagovnica Shirokiya v Ōsaki. Založnik Kurimoto, Ōsaka. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 23: Zabaviščni park Sennichimae Rakutenchi v Ōsaki. Založnik Kurimoto, Ōsaka. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 24: Znameniti visoki oder v templju Kiyomizu v Kjotu. Založnik: Tanaka honten. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 25: Grad Nijō v Kjotu. Založnik: Tanaka honten, Tokio. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

(A-1) Kiyomizu Temple, Kyoto. 京都 清水寺舞臺

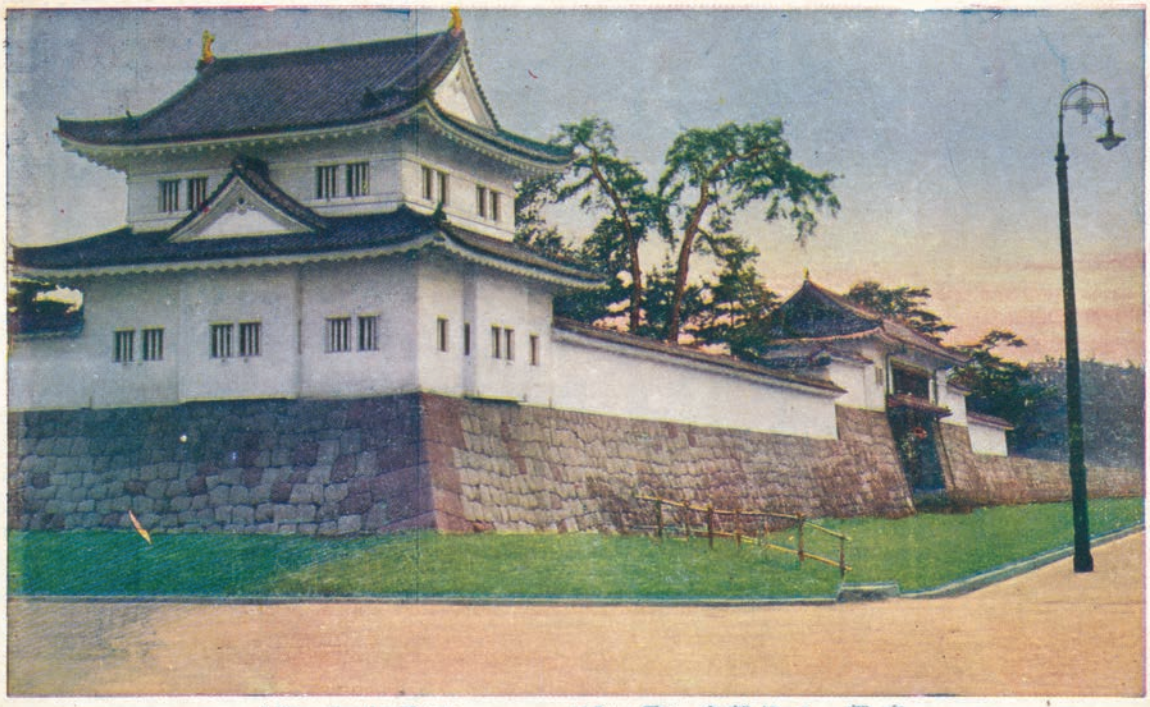

Nijio Castle Kyoto. 京都 二條離宮〔霞が城〕

Slika 26: Predel mesta Seul, z japonsko vladno stavbo na desni in tempeljem Nanzan Honganji na levi strani. Razglednica je izdana v seriji »Znamenitosti v Koreji« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 27: Stavbe na pobočju hriba Victoria Peak (lokalno kar Peak) na otoku Hongkong. Zaradi milega podnebja in čudovitega razgleda je hrib že od kolonialnih časov veljal za ekskluzivno rezidenčno četrt. Neidentificirani angleški založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 28: Hongkonška univerza. Založnik: K. M. & Co., Hongkong. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 29: Poslovna stavba Princeva palača v Hongkongu, ki je bila zgrajena leta 1904, podrta pa leta 1963. Založnik: Ueda. Neposlana razglednica (album razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 30: Queen's Road in banka HSBC v Hongkongu, razglednico je Ivanu Koršiču 20. 2. 1909 poslal pomorščak z imenom Alojz. Založnik: M. Sternberg, Wholesale in Retail Postcard Dealer, Hongkong (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

170 The Prince Building, Hongkong

Hongkong.
Queen's Road Central and Hongkong and Shanghai Bank.

Slika 31: Kitajski hotel v mestu Mukden (danes Shenyang). Neznan japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 32: Vrata Chongwen (Chongwenmen) v Pekingu, pogovorno znana kot Hademen ali tudi Hatamen. Neidentificirani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 33: Del Prepovedanega mesta in njegov odsev v reki Tongzi, Peking. Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 34: Nanjinški stolp bobnov. Založnik: Eliot P. Pedrini – Torino. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 35: Palača kmetijstva z državne razstave 1910 v Nanjingu. Neidentificirani francoski založnik. Iz ročnega pripisa na hrbtni strani je mogoče sklepati, da se je Alma Karlin v Nanjingu ustavila na poti v Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

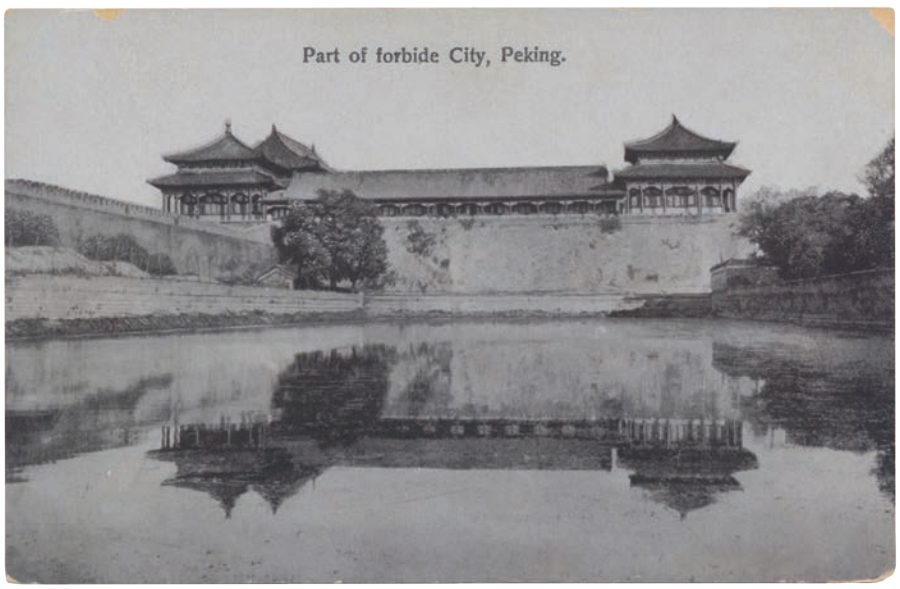

南京　鼓樓　Nanking - Tour du Tmabour

南京勸業會農業館　Nanking - Palais de l'Agriculture à l'*Exposition National 1910*

Slika 36: Zmajeva vrata v Kantonu, ki vodijo v kompleks, v katerem so v pozni dinastiji Qing opravljali cesarske uradniške izpite. Razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović, januarja 1909 je bila ožigosana na francoski pošti v Kantonu. Založnik: Hongkong Pictorial Postcard Co., Hongkong. Prodaja: Sayce & Co. in Fuen Ping (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 37: Rimskokatoliška cerkev in most na otok Shamian v Kantonu (danes Guangzhou). Po opijskih vojnah sta tu koncesiji dobili Velika Britanija in Francija. Razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović, konec januarja 1909 jo je žigosal na francoski pošti v Kantonu. Prodaja: O. F. Ribeiro (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 38: Francoski generalni konzulat v Šanghaju. Razglednico je Ivanu Koršiču 12. avgusta 1904 poslal še neidentificirani pošiljatelj. Založnik: Max Nössler & Co., Šanghaj (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 39: Rusko-kitajska banka v Šanghaju. Razglednico je Ivanu Koršiču 10. 10. 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Nössler & Co., Šanghaj (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 40: Znameniti Bund (Waitan), nabrežje reke Huangpu v Šanghaju, nekdaj del šanghajske mednarodne naselbine. Prizor pred stavbo Šanghajski klub. Založnik: Kingshill, Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 41: Most čez reko Huangpu v Šanghaju. Založnik: Kingshill, Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 42: Angleška koncesija v mestu Hankou (danes del Wuhana) ob srednjem toku Dolge reke. Razglednico je Ivanu Koršiču 3. 4. 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Kamogawa & Co. (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 43: Prizor iz Wuchanga, ki je danes tako kot Hankou, kjer je bila razglednica žigosana, del mesta Wuhan. Upodobljena je bela stupa, v kitajščini znana pod imenom Shengxiangyu ta, ki stoji pred legendarno gostilno Paviljon rumenega žerjava (Huanghelou oziroma jp. Kōkakurō). Razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović. Založnik Kamogawa & Co. (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 44: Signalni stolp, kot je viden izpred podružnice slavne japonske banke Yokahama Specie Bank v mestu Chefoo (Yantai). Razglednico je Ivanu Koršiču 5. 5. 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Nihon Hagakikwai (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 45: Francoska katoliška cerkev v mestu Chefoo (danes Yantai). Razglednico je Ivanu Koršiču 8. 10. 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Neidentificirani japonski založnik (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 46: Cesta v Dalianu s stavbami v zahodnem slogu. Razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović, ožigosana je bila na japonski pošti v Dalianu. Založnik: Funatsuka, Dalian (jp. Dairen) (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 47: Panoramski pogled na osrednji trg v mestu Dalian (jp. Dairen), v ozadju je Yokohama Specie Bank. Neidentificirani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 48: Glavni vhod v tempelj Sōfukuji v Nagasakiju. To je kitajski budistični tempelj, ki ga je ustanovil duhovnik Shin'en oziroma po kitajsko Zhenyuan leta 1624. Alma Karlin je iz Nagasakija odpotovala dalje v Korejo, z ladjo v Busan. Založnik: Ueda. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 49: Pogled na otok Miyajima z morja oziroma glavnega otoka Honshū. Leta 1168 je tedanji vodja najmočnejšega klana Taira, Taira no Kiyomori, dal zgraditi kompleks stavb v slogu *shinden zukuri*, tipično japonsko plemiško arhitekturo v obdobju Heian. Črno-bela razglednica z ročnim barvanjem ni bila poslana. Založnik: Ueda (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 50: Kompleks stavb svetišča Itsukushima na otoku Miyajima je zgrajen v slogu *shinden zukuri;* gre za tipično japonsko plemiško arhitekturo v obdobju Heian. Ob plimi je videti, kot da plava na morju. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 51: Svetišče Itsukushima na otoku Miyajima, ki ga je leta 1168 zgradil Taira no Kiyomori. Dekleti sta oblečeni kot pomočnici v šintoističnem svetišču. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 52: Myōbudō, kar pomeni pot za lisice, v šintoizmu poslanke boga za dobro žetev, v svetišču Fushimi inari blizu Kjota. Pot sestavljajo številna rdeča vrata *torii*. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

安藝嚴島神社本社 (厳島神社)
ITSUKUSHIMA SHRINE AKI

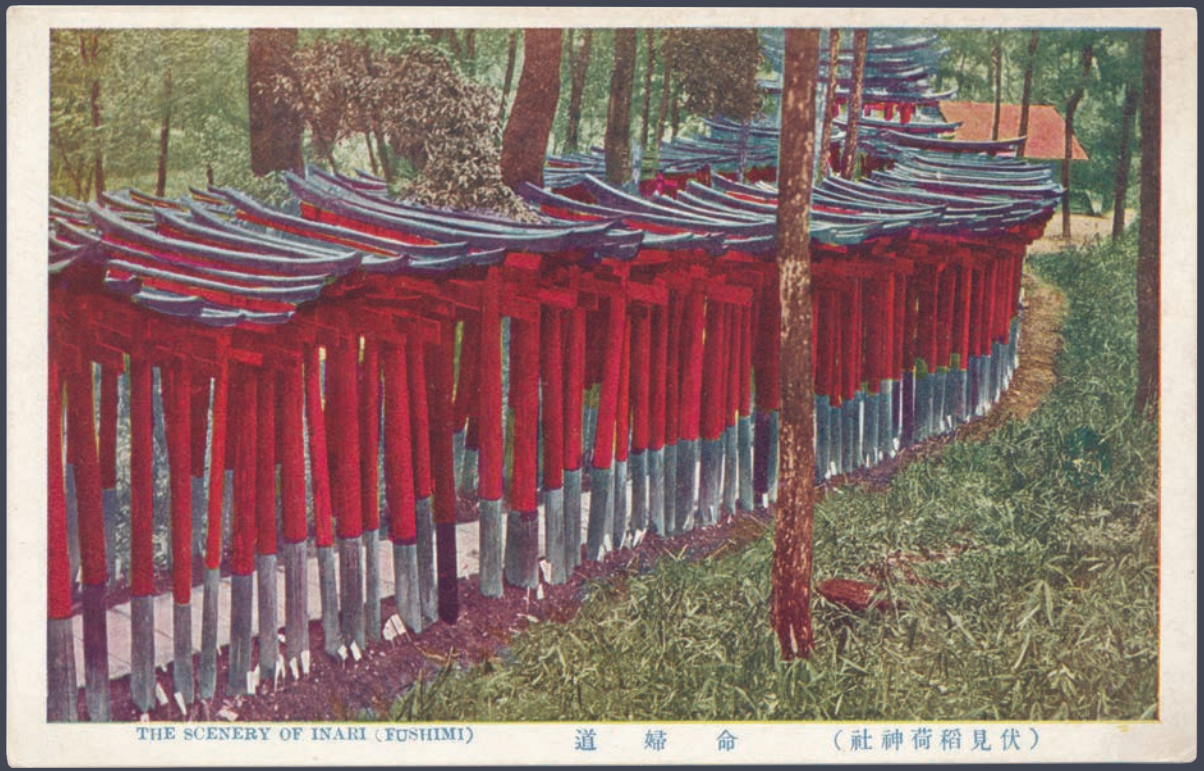
THE SCENERY OF INARI (FUSHIMI)
(伏見稻荷神社) 歸 命 道

Slika 53: Šintoistično svetišče Ikuta v mestu Kōbe. Na sliki je nekaj lokalnih obiskovalcev. Razglednico je poslal pomorščak Zvonimir Ožegović Ivanu Koršiču 10. 7. 1905 s kratkim besedilom v nemščini (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 54: Sveta žival jelen v parku pri svetišču Kasuga v nekdanji japonski prestolnici Nara. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 55: Ker so sveti jeleni s svojimi rogovi lahko poškodovali ljudi v bližini, so že v obdobju Edo slovesno prirejali dogodek odrezovanja rogov. Posnetek upodablja ta dogodek v obdobju Meiji na vrtu Rokuen. Večina mož je oblečena v japonskem slogu, nekateri tudi v zahodnem. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 56: Glavna stavba šintoističnega svetišča Fushimi inari. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 57: Notranjost svetišča Fushimi inari blizu Kjota. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 58: Grob cesarja Meijija v bližini stare prestolnice Kjoto. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

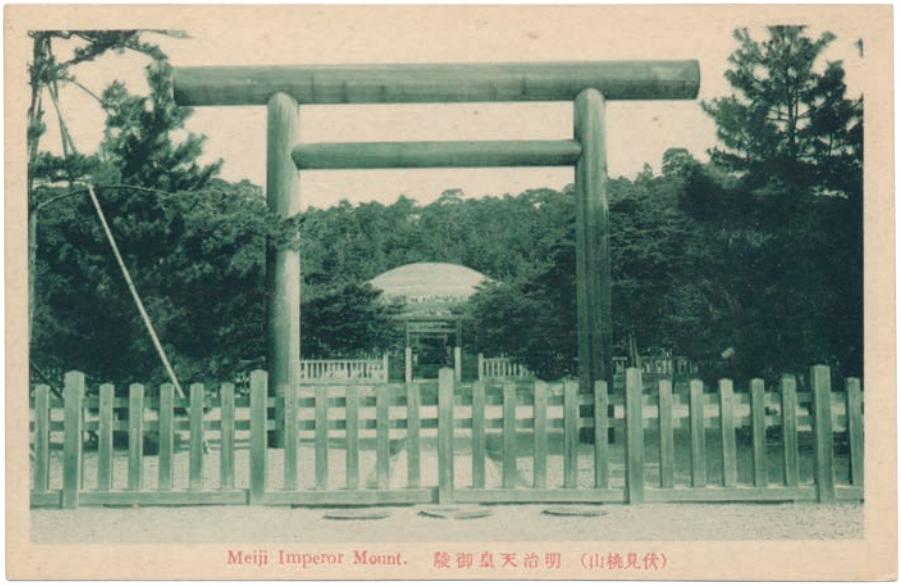

Slika 59: Vhod v notranje svetišče *naigū* v glavnem šintoističnem svetišču na Japonskem v kraju Ise. Svetišče naj bi obstajalo že od časa cesarja Sujina v 10. stoletju. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 60: Stranske stavbe in lepi cedri (*suginami*) v svetišču Ise. Današnja površina tega svetišča obsega 5450 hektarjev z različnimi stavbami, zgrajenimi iz najboljšega lesa na Japonskem. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 61: Grobovi 47 *rōninov*, samurajev brez gospodarja »Akōrōshi«, ki so naredili samomor ali *harakiri* na ukaz tedanjega šoguna po incidentu leta 1703, ko so skupaj maščevali gospodarjevo čast. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 62: Budistični stolp v Ōyami. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 63: Vhod v šintoistično svetišče Ōyama v prefekturi Kanagawa. Na vratih *torii* so vidne nalepke, ki označujejo, od kod so prihajali romarji. Posnetek je narejen pred velikim potresom v regiji Kantō leta 1923. Po odhodu Alme Karlin iz Japonske in danes je ta kraj videti precej drugačen. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 64: Ashikaga gakkō, najstarejša akademska institucija na Japonskem, ki jo je ustanovil klan Ashikaga v obdobju Heian za učenje konfucianstva in kitajske medicine. Založnik: Seiundō Printing Co. Ltd. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 65: Veliki buda v Kamakuri iz leta 1252, ki je še danes izredno priljubljena turistična znamenitost. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 66: Posnetek Velikega bude od spredaj. Spodaj sta obiskovalca v kimonu. Na hrbtni strani je Alma Karlin zapisala višino, velikost glave, očes ipd. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 67: Vhod v svetišče Tsuruoka hachiman v Kamakuri. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 68: Podzemna ječa, v katero so po ukazu Ashikage Takaujija zaprli princa Moriyoshija (1308–1335). Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

東京灣要塞司令部檢閲濟

Tsurugaokahachiman of kamakura　　鎌倉鶴ヶ岡八幡宮

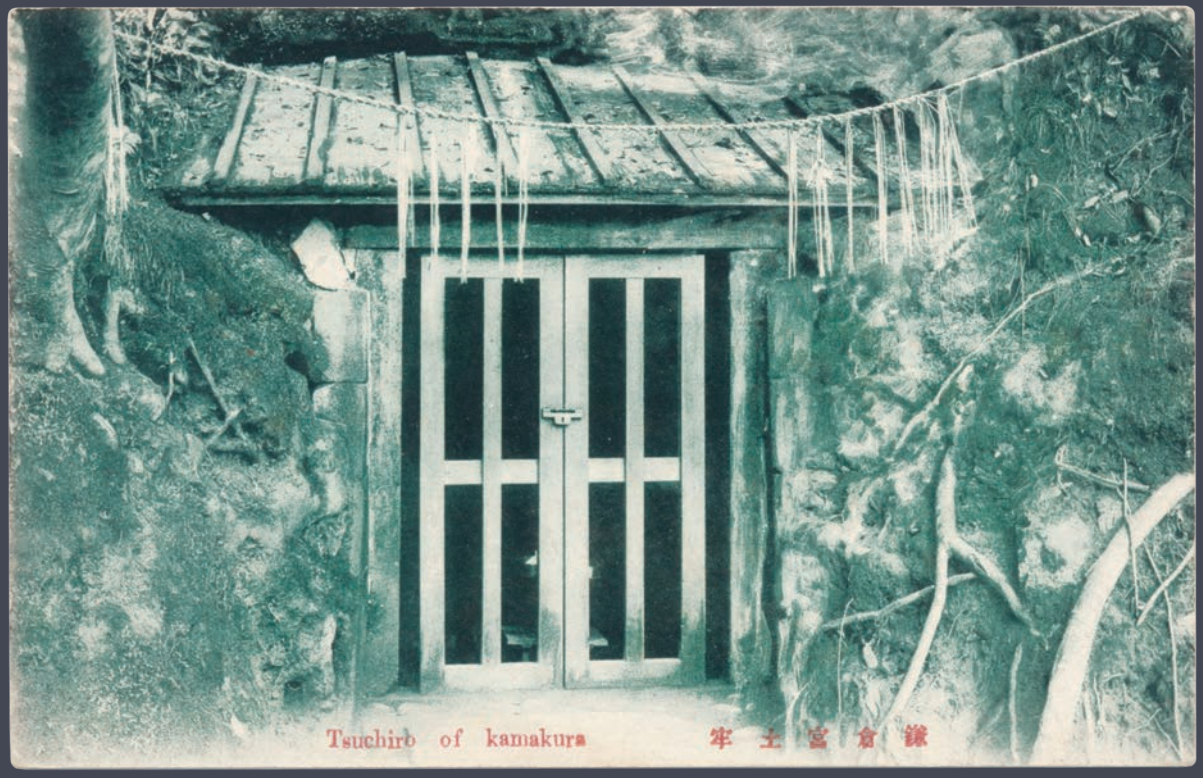

Tsuchirō of kamakura　　鎌倉土牢

Slika 69: Vhod v tempelj budistične boginje Benzaiten (Sarasvati) v ulici Hagoromo v Yokohami. Ljudje na ulici so v glavnem oblečeni v kimonu, moški klobuki so zahodnjaški. Napis navaja, da sta tu akvarij in živalski vrt. Razglednico je Ivanu Koršiču 28. 8. 1907 iz Yokohama poslal Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 70: Glavni vhod v svetišče Nikkō Tōshōgū. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 71: Vrtljiva svetilka v svetišču Tōshōgū je bila darilo Holandije leta 1643 tedanjemu šogunu Tokugawi Iemitsuju, ki je gradil to svetišče. Razglednica je iz serije »Znamenitosti v kraju Nikkō« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

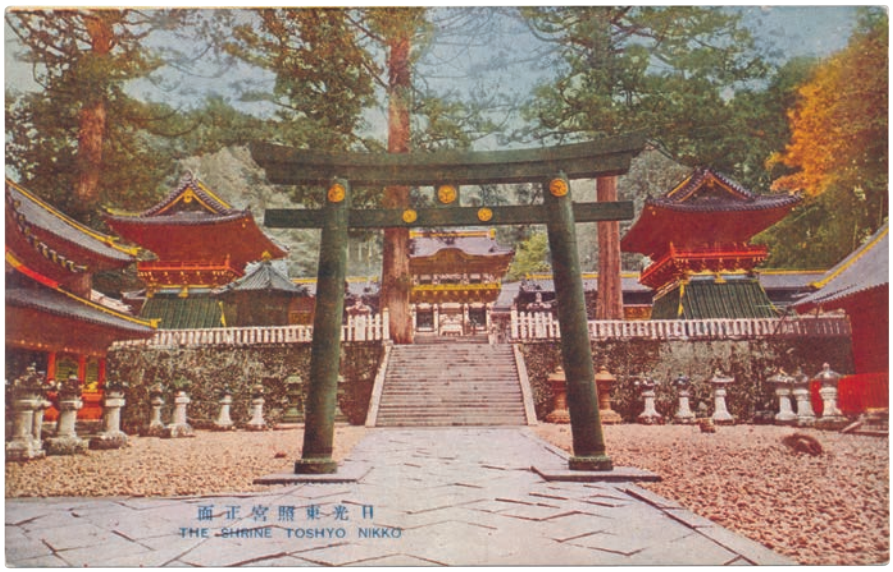

Slika 72: Detajl stavbe v svetišču Tōshōgū v kraju Nikkō. Svetišče je bilo ustanovljeno leta 1617, posvečeno je prvemu šogunu iz obdobja Edo, Tokugawi Ieyasuju. Mačka na razglednici in druge imenitne okraske naj bi izrezljal kipar Hidari Jingorō. Razglednica je iz serije »Znamenitosti v kraju Nikkō« in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 73: Tempelj v Šanghaju, razglednico je Ivanu Koršiču 20. 4. 1905 poslal Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

NIKKOH MEISHO. 猫 眠 (日光名所)

Slika 74: Notranjost neidentificiranega kitajskega budističnega templja. Razglednico je Ivanu Koršiču 6. 10. 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Nössler & Co., Šanghaj (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 75: Lamaistični tempelj Yonghegong v Pekingu. Neidentificiran japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 76: Tempelj petih pagod (Wuta si) v Pekingu. Založnik: Hoshinoya, Japonska. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

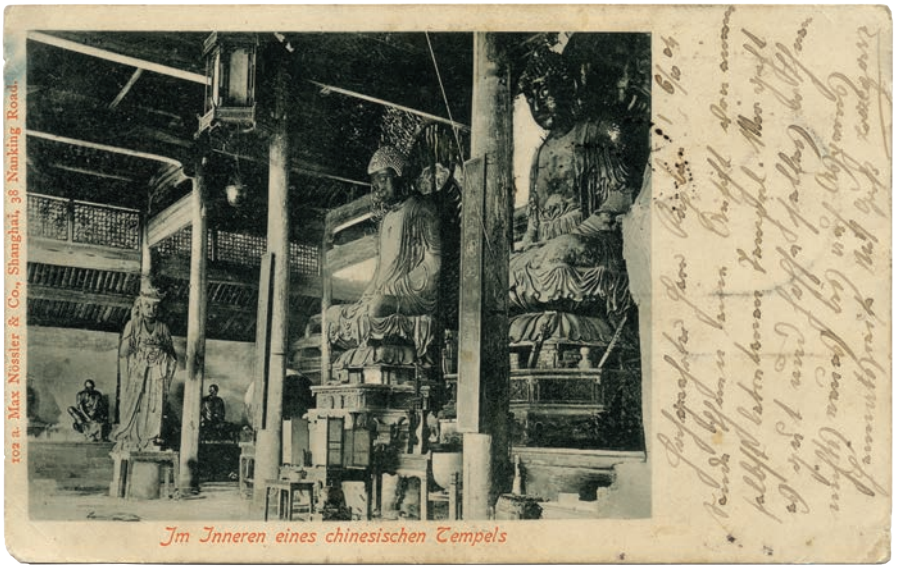

Slika 77: Pagoda, verjetno pagoda Longhua iz Šanghaja. Iz Hongkonga je Ivanu Koršiču razglednico 2. 3. 1905 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Kingshill, Hongkong (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 78: Neidentificirana pagoda. Razglednico je Ivanu Koršiču 25. 4. 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Grill, Kaufhaus (veleblagovnica), Qingdao (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 79: Zahodna stupa v Mukdenu (danes Shenyang). Na hrbtni strani je Alma Karlin pripisala, da se mesto po kitajsko imenuje Fengtian, po japonsko pa Hoten. Neidentificirani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 80: Kitajska slavoloka (*pailou*) v templju pri Shenyangu (Mukdenu). Neidentificirani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 81: Notranjost budističnega templja Sŏgwang-sa v današnji Severni Koreji. Iz podnapisa je mogoče sklepati, da je bila del serije z znamenitostmi ob železniški progi Seul–Wonsan. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 82: Ovojnica za komplet razglednic na temo »Korejski znameniti kraji«. Na njej je narisana Korejka v noši. Založnik: Genbudō, Keijo (kor. Pyongyang) (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 83: Stavbe in notranji vrt v palači Changdeokgung v Seulu. Razglednica je v seriji »Znamenitosti v Koreji«, ki jo je izdal japonski založnik, in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 84: Grad Matsuyama v kraju Iyo. Desno zgoraj je videti žig ob obisku toplic Dōgo. Založnik: Shinsendō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 85: Kopalni prostor v toplicah Dōgo, Iyo. Založnik: Shinsendō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 86: Zahodna zgradba zakladnice v svetišču cesarja Meijija v Tokiu. Založnik: Pisarna Svetišča Meiji. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 87: Narisan pogled na svetišče Meiji, ki so ga zgradili v Tokiu takoj po smrti cesarja Meijija. Posvečeno je bilo njemu in njegovi ženi. Alma Karlin je Japonsko obiskala samo 10 let po njegovi ustanovitvi. Razglednica je del serije s podobami svetišča Meiji in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 88: Vrata v svetišče Meiji. Okrog narisanega svetilnika so stilizirane pismenke, ki se berejo Meiji jingū (svetišče Meiji). To svetišče je tudi danes najbolj obiskano ob novoletnem praznovanju. Razglednica je del serije s podobami svetišča Meiji in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

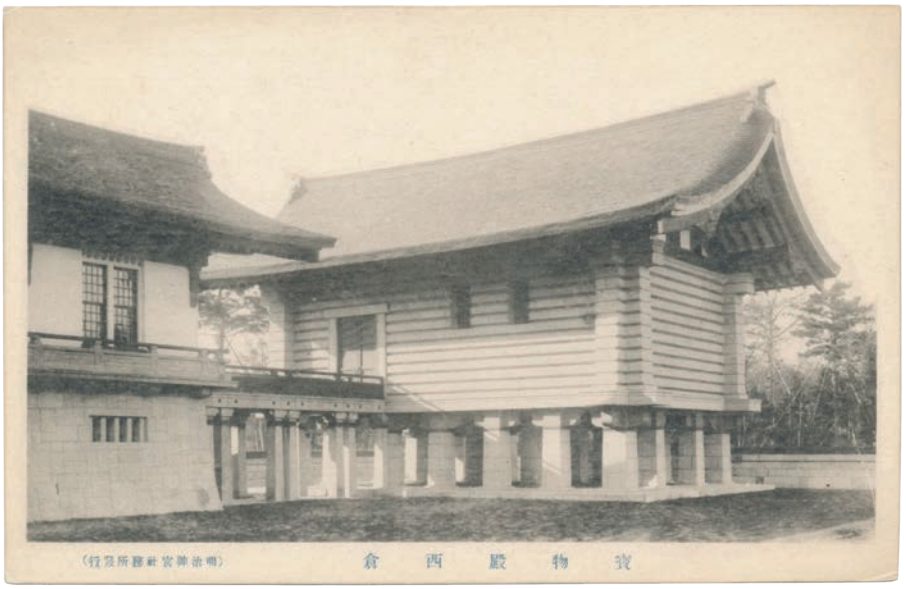

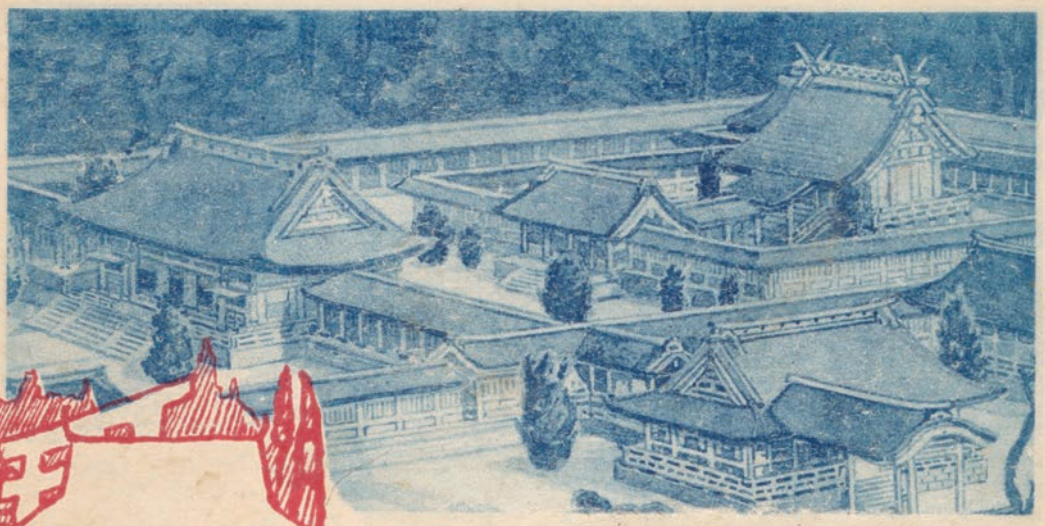

神宮

全景

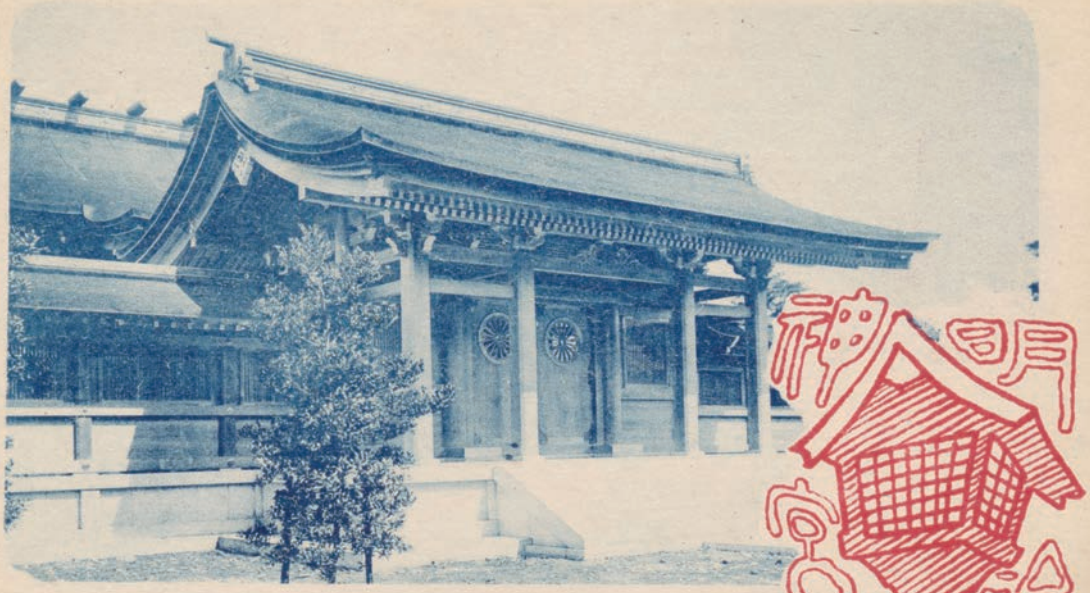

明治神宮

中門

Slika 89: »Pekel« v Parku toplih vrelcev v Nagasakiju. Založnik: Ueda. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 90: Pogled na naravno znamenitost Ama no hashidate v stari deželi Tango. Založnik: Ueda, Yokohama. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 91: Naravna znamenitost Matsushima v prefekturi Miyagi. Na hrbtni strani je znak založbe Ueda, Yokohama. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 92: Vrata Wu (Wumen) ali »vrata poldnevnika« so prvi in glavni prehod v Prepovedano mesto. Nad osrednjim prehodom, ki je bil nekdaj namenjen le cesarju, visita peterobojnici Republike Kitajske, kar pomeni, da je bila fotografija posneta po letu 1911. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 93: Nebeški tempelj, Peking. Založnik: Hoshinoya, Japonska. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Peking. Forbidden City

Temple of Heaven Pekiug
北京天壇

Slika 94: Dvorana Huangqiongyu v kompleksu Nebeškega templja v Pekingu. Založnik: Seiundo printing Co., Ltd. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 95: Znamenita marmorna ladja v t. i. novi poletni palači (Yiheyuan) v Pekingu. Zgraditi jo je dala cesarica vdova Cixi. Razglednico je Ivanu Koršiču 12. 1. 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Kingshill (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 96: Pagoda Budove dišave (Foxiang ta) v kompleksu nove poletne palače (Yiheyuan) v Pekingu. Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 97: Kamniti kip kamele ob duhovni poti grobnic iz dinastije Ming pri Pekingu. Založnik in fotograf: Yamamoto Sanshichirō, Tokio/ Tianjin. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 98: Eden od mavzolejev v kompleksu grobnic dinastije Qing zahodno od Pekinga. Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 99: Veliki zid v bližini prelaza Nankou (danes Juyong). Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 100: Veliki zid blizu Badalinga. Založnik: M. Hartung, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 101: Kamnita vojščaka ob duhovni poti h grobnici cesarja Hongwuja, začetnika dinastije Ming. Razglednico je Ivanu Koršiču 17. marca 1908 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Matsuda & Co., Yokohama (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 102: Obmorski letoviški kraj Beidaihe, danes del mesta Qinghuangdao. Neidentificirani angleški založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 103: Queen's Road, prva cesta v Hongkongu, srednji odsek nasproti tržnice. Razglednico je Ivanu Koršiču 20. 2. 1905 poslal Zvonimir Ožegović. Prodaja: O. F. Ribeiro, Hongkong (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 104: Nanjinška cesta, osrednja trgovska ulica v Šanghaju. Fotografija je bila posneta leta 1912. Založnik: T. Kishida & Co., Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 105: Dobro znano staro zdraviliško mesto pri Kōbeju, toplice Arima. Na obeh straneh so razne trgovine, po cesti gre prodajalec, ki nosi zelenjavo ali ribe v lesenih posodah. Črno-bela fotografija z dodatnim ročnim obarvanjem. Razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 106: Kabuto-chō, finančno središče mesta Tokio. V času nastanka fotografije je že obratoval mestni tramvaj, zraven je tudi rikša. Ljudje v glavnem nosijo kimono. Večje stavbe v zahodnem slogu so banke in uradi. Neposlana razglednica (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 107: Ulica Isezakichō v Yokohami. Na levi strani je gledališče z reklamo za pivo Tokyo Beer na strehi. Razglednico s črno-belo fotografijo znane ulice v Yokohami, delno obarvano, je Ivanu Koršiču poslal pomorščak Ožegović s kratkim besedilom v nemščini (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 108: Ulice v mestu Seul, Korea. Razglednica je iz serije »Znamenitosti v Koreji (*Chōsen meisho*)«. V zbirki je tudi njen dvojnik. Na hrbtni strani je Alma Karlin s svinčnikom zapisala, da se mesto po japonsko imenuje Keijō. Neznani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 109: Prednja vrata (Qianmen), z uradnim imenom vrata Zhengyang, Glavni južni vhod v pekinške notranje četrti. Založnik: Seiundo Printing Co., Ltd. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 110: Živahna ulica v pristanišču, glede na pripis Alme Karlin v Kantonu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 111: Čolni *sampan*, glede na pripis Alme Karlin na Biserni reki v Kantonu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 112: Tržnica v kraju Katsuura jugovzhodno od Tokia. Vidimo manjše japonske hiše in revnejše ljudi, ki so se zbrali v ozki ulici. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 113: Park v Šanghaju, verjetno v mednarodni naselbini. Na klopi desno zadaj sedijo trije otroci evropskega videza. Razglednico je Ivanu Koršiču 7. junija 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Nössler & Co., Šanghaj (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 114: Park s pagodo v Seulu. Razglednico je Alma Karlin s kratko razlago o kraju v nemščini 26. julija 1923 poslala Mimi Ludwig v Celju v Jugoslaviji (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 115: Ribja tržnica Mitsuhama v kraju Iyo, Shikoku, največja v regiji Kansai. Založnik: Takagi. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

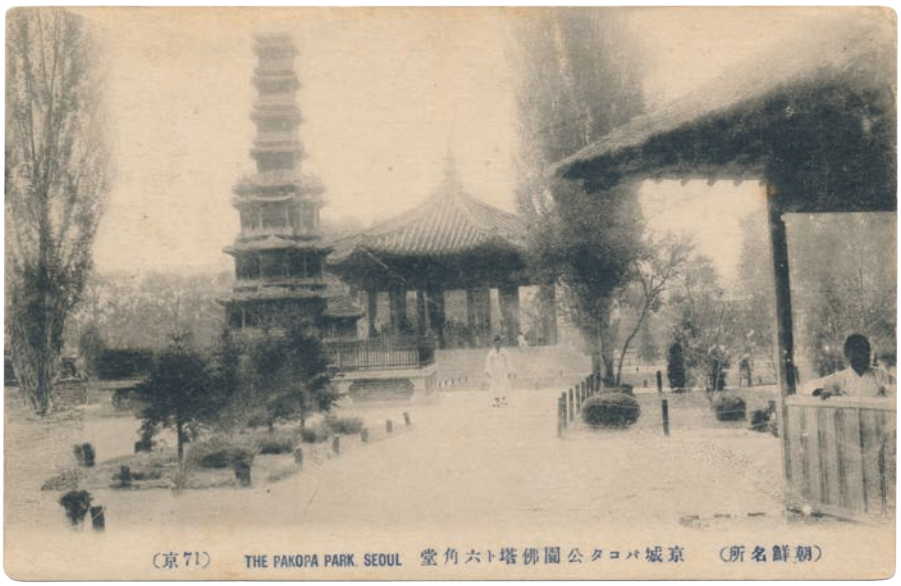

Slika 116: Šintoistično svetišče Minatogawa, z drugim imenom Nankō san, posvečeno samuraju Kusunokiju Masashigeju (1294–1336), ki je v tem kraju izgubil življenje v bitki s klanom Ashikaga. Pred glavno stavbo vidimo golobe in obiskovalce z otroki. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 117: Cvetoče češnje ob reki Arakawa v Tokiu. Ljudje se sprehajajo po drevoredu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Etnografske razglednice

Druga velika skupina motivov se osredotoča na ljudi, njihov videz in različne dejavnosti. Ker je namen teh podob predstaviti vsakdanje življenje in navade lokalnega prebivalstva, jih lahko imenujemo etnografske, čeprav jih le del sodi v ožji žanr etnološke oziroma antropološke fotografije, ki je prav na prehodu v 20. stoletje postala pomembno raziskovalno orodje preučevanja neevropskih ljudstev. »Tipični predstavniki«, »tipične dejavnosti« ali »tipični prizori« sodijo med najzgodnejši fotografski žanr na Kitajskem, predhodnike in sodobnike pa imajo v ilustriranih albumih s tematikami, kot so tradicionalni poklici, načini kaznovanja in podobe iz vsakdanjega življenja, ki so bili zelo priljubljen spominek za tujce na Kitajskem.[7] Kot smo omenili zgoraj, so zaradi tehničnih omejitev prvotno prevladovali studijski portreti žensk in (v veliko manjši meri) moških. Čeprav so bile to pogosto osebe z znanim imenom in priimkom, so na razglednicah in v fotografskih albumih običajno nastopale kot neimenovani tipični predstavniki – včasih svojega sloja, drugič posplošeni kar na celotno kitajsko ljudstvo.

Tudi na Japonskem se je že zgodaj razvil žanr t. i. razglednic lepotic (*bijin ehagaki*), ki je, podobno kot pri razglednicah znamenitih krajev, že v obdobju Edo koreninil v posebnem žanru slik lepotic (*bijinga*) japonskih lesorezov *ukiyo-e*. Razglednice prikazujejo ženske pri lepotičenju, pitju čaja, igranju na glasbila in plesu. Za razliko od kitajskih te razglednice niso nagovarjale le tujcev, pač pa tudi domače potrošnike. Oboje so privlačili prikazi oblačilne kulture, pričesk in drugih dodatkov (Satō 2002, 41–43; Hosoma 2020, 188–204).

Številne fotografije »tipičnih domačinov« in »tipičnih prizorov« so bile posnete studijsko, kot na primer serija razglednic iz Zbirke Alme Karlin, ki prikazujejo hišno življenje žensk, njihovo nego in prostočasne dejavnosti (Slike 151–155). Do določene mere je zanašanje na modele gotovo narekovalo razumevanje zasebnosti, ki je močno omejevalo vstop v bivalni prostor, a tudi kadar so bile fotografije posnete zunaj, v javnem prostoru, so bili prizori pogosto zrežirani in zaigrani, čeprav so jih predstavljali kot resnične. Nekatere kompozicije so postale ikonične, reproducirane v nešteto izvodih in različnih medijih, ter so služile kot predloga za kasnejše fotografije (Thiriez 2010). Za Kitajsko lahko med standardizirane motive poleg prizorov kaznovanja štejemo kadilce opija (Slika 142), v Koreji krošnjarje (Sliki 1 in 122), na Japonskem pa prizore iz kmečkega življenja (Slike 121–124). Slednje najdemo v dveh serijah v Zbirki Alme Karlin, taka pa je tudi motivika na po eni razglednici pomorščaka Pepona in Ivana Jagra (tretje poglavje, Slika 9). Med razglednice poklicev in gospodarskih dejavnosti sodi tudi Koršičeva razglednica delavcev med pakiranjem čaja (četrto poglavje, Slika 7). Kot ločeno kategorijo sva izvzeli portrete in scene z glasbeniki, plesalkami ali gledališkimi igralci, čeprav so ti tako na Japonskem kot na Kitajskem tradicionalno sodili v posebne poklicne skupine. Zelo priljubljeni so bili še prikazi transportnih sredstev, včasih spontani, drugič inscenirani. V albumu Ivana Koršiča podobno kot pri razglednicah drugih pomorščakov opazimo poudarjeno zanimanje za ladje.

Kot posebno kategorijo tega žanra razglednic velja omeniti japonske razglednice z antropološkimi fotografijami iz imperialnega obdobja. Te so med terenskimi raziskavami v kolonijah posneli japonski antropologi, ki so vizualne metode razumeli kot pomemben raziskovalni pristop, ob tem pa so pogosto tesno sodelovali s kolonialnimi oblastmi, saj je oboje zanimala etnična klasifikacija ljudstev, ki so živela v rastočem imperiju. Oče japonske antropologije Tsuboi Shōgorō je kot podlago za klasifikacijo izpostavil fizični tip, fizionomijo, jezik ter običaje in navade (Kang, 2016, 771). Portreti »tipov« so na začetku poleg fizionomije tako poudarjali oblačila, okrasje, orodje in orožje, kasneje pa tudi stavbno arhitekturo ali določene postopke ter širše življenjsko okolje. Tak pristop je najočitnejši na razglednicah iz Zbirke Alme Karlin, na katerih so upodobljeni tajvanski staroselci (Veselič 2020), v njeni zbirki pa najdemo tudi upodobitvi Ainujev, staroselskega ljudstva z japonskega severnega otoka Hokkaidō (prim. Senica 2021, 236–237). Medtem ko je prve kupila ali dobila med postankom na Tajvanu konec leta 1923 in v začetku januarja 1924, je slednji pisala mami že v času bivanja v Londonu med letoma 1908 in 1914 (Slike 167–170).

7 V Skuškovi zbirki v Slovenskem etnografskem muzeju sta dva takšna albuma, ki sta bila narejena izključno za izvoz. Prvi prikazuje metode kaznovanja, drugi pa vsakdanje življenje žensk in otrok v premožnejših družinah (https://vazcollections.si/predmeti/raba/slike-in-grafike/zbirka/skuskova-zbirka-sem/).

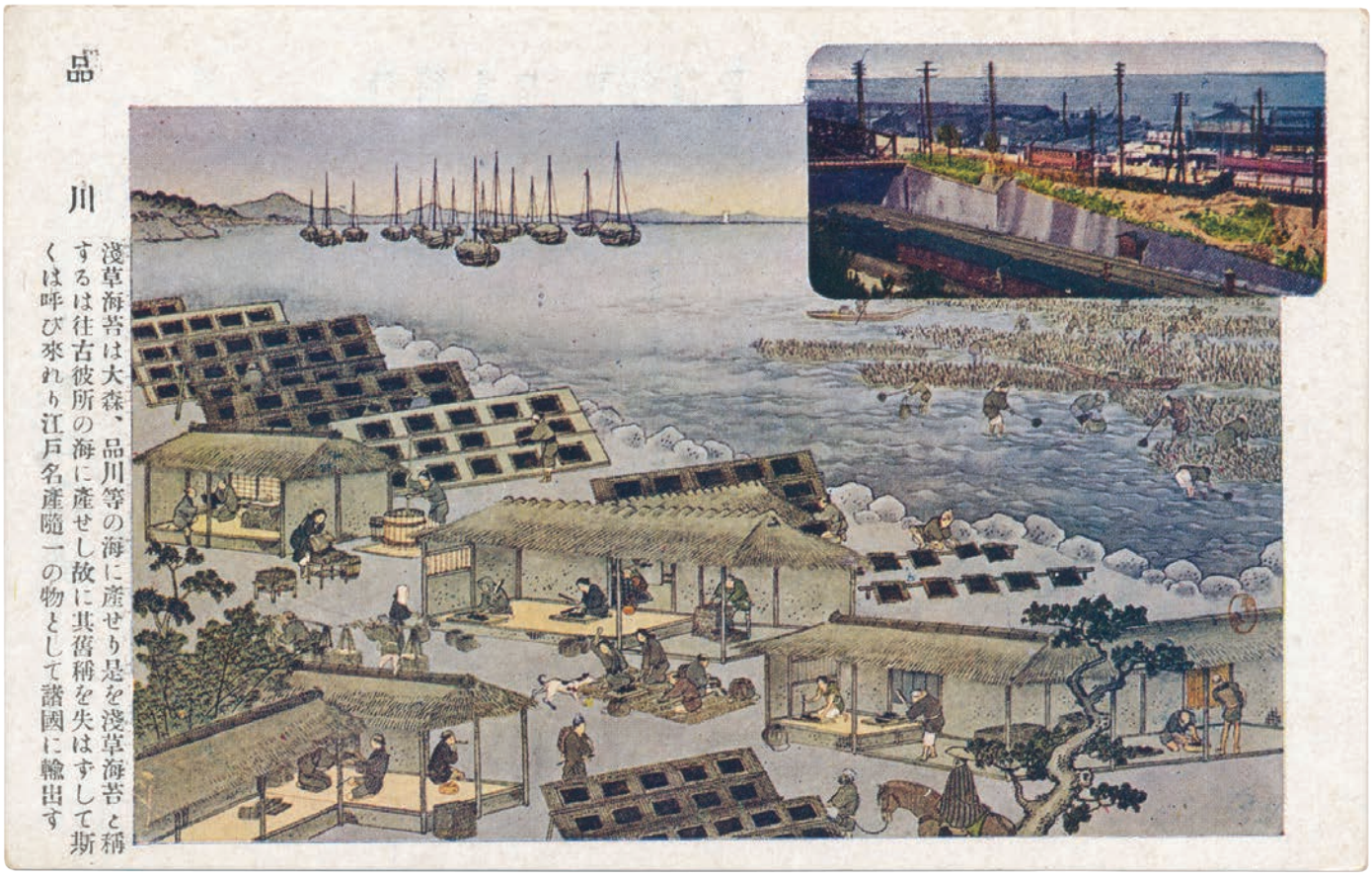

Slika 118: Risba nekdanjega stanja kraja Shinagawa ob Tokijskem zalivu in fotografski posnetek iz obdobja Meiji. Shinagawa je bila od nekdaj znana po pridelovanju posušene alge *nori*; narisana je skupina ljudi pri delu. Na fotografiji so železnica, električni drogovi, nekaj hiš in morje v ozadju. Založnik: Seikaidō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

To je bilo namreč obdobje, ko je Alma Karlin začela razvijati zanimanje za Vzhodno Azijo ter neevropske družbe in kulture nasploh.

Za fotografije, ki prikazujejo portrete lokalnega prebivalstva in tipične prizore, velja, da so se verzije posameznih fotografij na razglednicah, pa tudi v drugih medijih pogosto pojavljale še desetletja po tistem, ko so bile posnete.[8] Medtem ko so jih domačini verjetno dojemali kot podobe preteklosti ali vsaj življenja v zatonu, so za tujce še naprej veljale za prizore sočasne kulture in družbe. Take stereotipizirane brezčasne podobe Kitajske, Japonske in Koreje so se hitro širile po Zahodu, saj so bile razglednice priljubljeni, cenovno ugodni spominki, ki so jih obiskovalci pošiljali ali prinašali domov, fotografije, na katerih so temeljile, pa so krožile tudi po časopisih, revijah, potopisih in drugih medijih.

8 Zelo zanimiv primer mnogoterih življenj fotografskega portreta tajvanske staroselke, Tajalke Pazzeh Naheh oziroma Hazehe Watan, obravnava Paul Barclay (2016).

Slika 119: Trije delavci, ki se pripravljajo na gradnjo hiše v japonskem slogu. Obdelujejo lesene stebre. Spodaj je napis »Carpenters (Tesarji)«, zato lahko sklepamo, da je razglednica namenjena predvsem obiskovalcem z Zahoda. Razglednica ni bila poslana (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 120: Natovarjanje premoga v pristanišču Nagasaki. Posnetek kaže veliko ladjo, ob kateri dela množica delavcev. Založnik je eden najstarejših japonskih založnikov razglednic v Yokohami, Ueda. Razglednica ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 121: Prodajalci lončenih posod za vlaganje kimčija in drugega. Na dvorišču pozirata tudi otroka v korejskem oblačilu. Založnik: Genbudō/ Seiundō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 122: Korejski tradicionalni potujoči prodajalec košev. Založnik: Hinode shōkō, Seul (jp. Keijō). Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 123: Kitajski ribiči, razglednico je Ivanu Koršiču prinesel Zvonimir Ožegović. Založnik: Kingshill (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

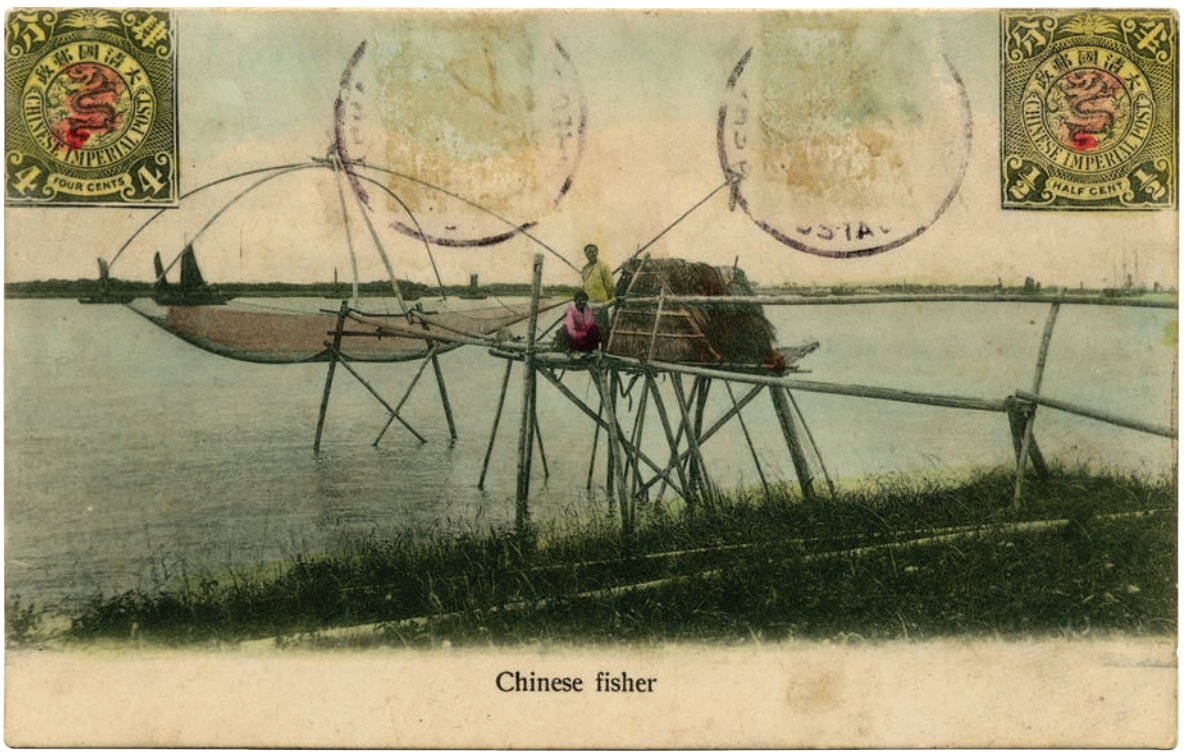

Slika 124: Izdelovalca čolnov v Hongkongu. Preden je postala del britanske kolonije, je bila ribiška vas Yau Ma Ti zbirališče ljudstva Tanka, znanega po tem, da je bivalo na džunkah. Prodaja: Graça & Co., Hongkong. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 125: Vodnik kamele na pekinški ulici, glede na pripis Alme Karlin pred mestnimi vrati Chongwen, splošno znanimi kot Hatamen. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 126: Silosi za shranjevanje sojinega zrnja, Kitajska. Založnik: Kitano shōten hakkō, Japonska. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 127: Ovojnica za deset razglednic na temo »kmečko življenje« na japonskem podeželju. Piše tudi, da so razglednice ročno obarvane. Podoba opice morda nakazuje, da so bile natisnjene v opičjem letu (npr. 1920) (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 128: Opravila na podeželju – ženska nosi vodo, starejši otrok mlajšo sestro ali brata nosi na hrbtu. Podnapisi v angleščini na teh posnetkih so nerodni in večkrat z napakami. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 129: Mlatev riža na posušenem riževem polju. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

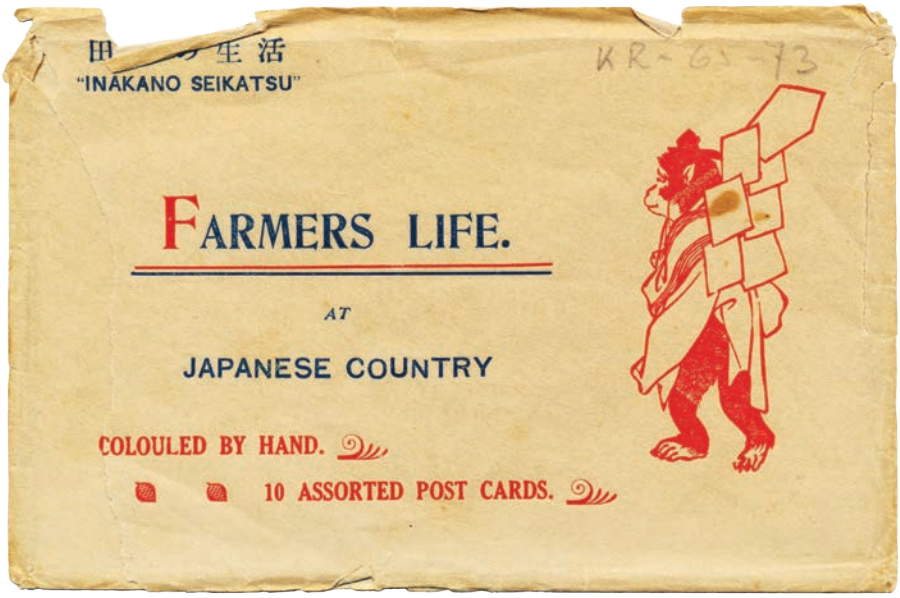

Slika 130: Družinsko delo pri čiščenju riža. V ozadju je tipična japonska podeželska hiša. Na podestu mati doji otroka. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 131: Čiščenje in sušenje riža na prostem. Sestra stresa riž z višine, brat z velikimi pahljačami preveja. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

"Kome Tawara" Rice Clearing of Perfect Familly

"Kome Hoshi" Rice Clearing of Elder Sister and Younger Brother

Slika 132: Čolni *sampan* so namenjeni priobalnemu in rečnemu prevozu in ribolovu, lahko pa služijo tudi kot stalna bivališča Alma Karlin (2006, 317–318) v potopisu opiše prizor s sampana. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

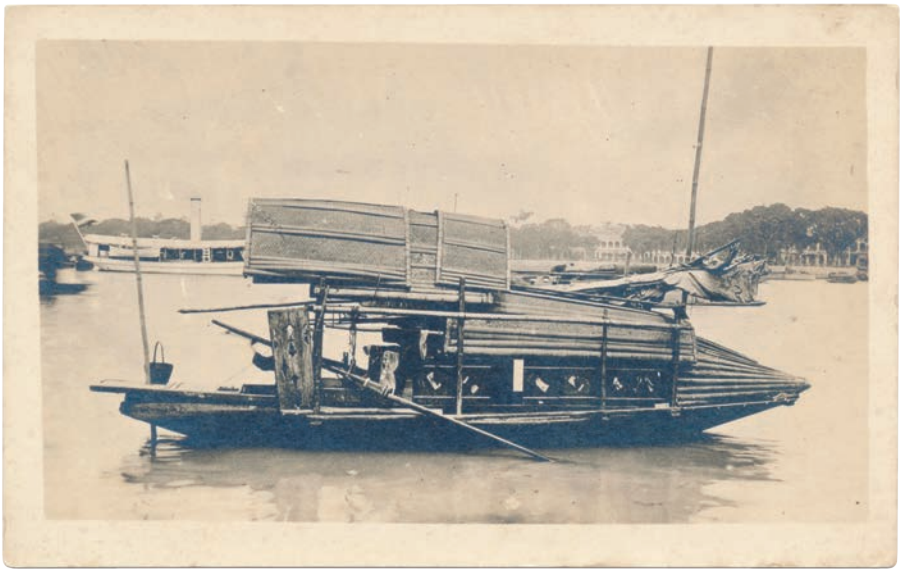

Slika 133: Tradicionalna korejska barka za zabavo premožnejših ljudi, imenovana po regiji jp. Rakurō (kor. Lelang) Založnik: Genbudō/Seiundō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 134: Kitajska džunka v Hongkongu. Založnik: The Hongkong Pictorial Postcard Co., Hongkong. Razglednico je Ivanu Koršiču kot božični pozdrav poslal Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 135: Kitajske džunke in *sampani*. Založnik: Kingshill. Neposlana razglednica (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Fröhliche Weihnachten!

Slika 136: Rikše s strankami, ženskami in otroki, so obrnjene proti kameri. Posnetek je iz kraja Nunobiki pod hribom v Kōbeju, ki je znan tudi po toplicah. Razglednico je Ivanu Koršuču 2. 11. 1907 poslal Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 137: Rikše pred japonsko bolnišnico Matetsu (kit. Matie) v Dalianu (jp. Dairen). Založnik: Hoshinoya, Japonska. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 138: Tip kitajske nosilnice. Fotografijo je v okolici Pekinga posnel japonski fotograf Yamamoto Sanshichirō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 139: Nosači in nosilnice, verjetno gre za redno linijo do nekega pomola. Fotografijo je posnel William Grant. Založnik: Kingshill, Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 140: Kitajke, ki se peljejo na samokolnicah. Fotografijo je posnel britanski polkovnik Robert Minturn Clarges Ruxton. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

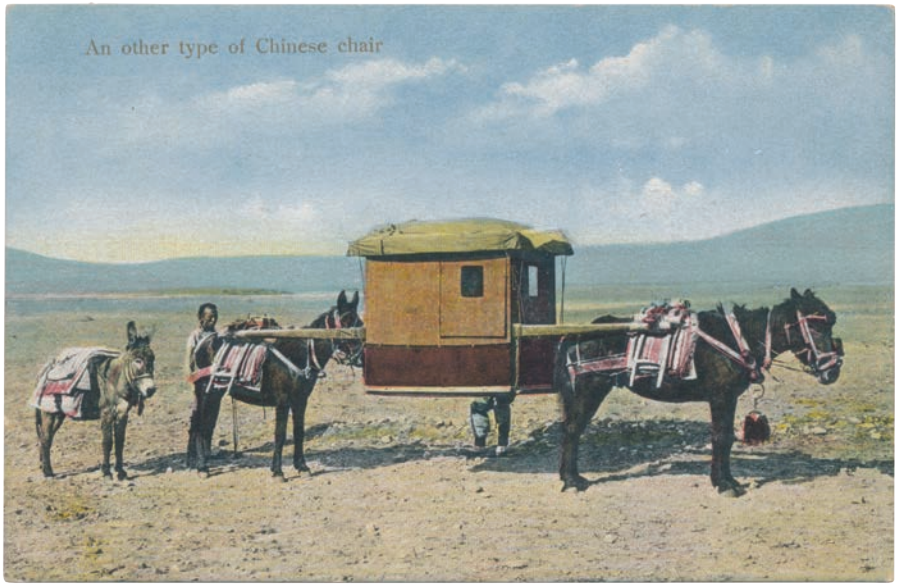

Chinese Women riding on
Wheelbarrow.

Chinese travelling in Sedan Chairs.

Slika 141: Karavana kamel zapušča Peking. Založnik: Seiundo Printing Co., Ltd. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 142: Kadilec opija, verjetno studijska fotografija. Razglednico je Antonietti Ozegović 18. 1. 1908 iz Šanghaja poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Kingshill (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 143: Kitajska jetnika v kladi podobni kaznovalni napravi *jia*. Razglednico je Ivanu Koršiču 19. 4. 1907 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Kingshill, serijska številka 160 (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 144: Šibanje, tradicionalno korejsko kaznovanje. Vsi uradniki nosijo tipični klobuk in korejsko obleko. Razglednica je iz serije »Korejske navade« in ni bila poslana. Založnik: Hinode Shōkō (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 145: *Kantō matsuri* v prefekturi Akita, praznik v avgustu. Založnik: Kyokushū ehagaki kurabu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 146: Lamaistični duhovniki v posebnih oblačilih za ritual, namenjen osvobajanju duše nasilno umrlih. Razglednica je del serije in je bila verjetno namenjena domačim kupcem. Ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 147: Lamaistični duhovniki v posebnih oblačilih za ritual, namenjen osvobajanju duše nasilno umrlih. Razglednica je del serije in je bila verjetno namenjena domačim kupcem. Ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 148: Risba predstavlja praznik *Kanda matsuri* v šintoističnem svetišču Kanda myōjin v Tokiu: množica ljudi in povorka z vozovi ter tipična šintoistična vrata *torii*. Levo zgoraj je fotografija svetišča s ptičje perspektive. Na desnem robu je nekaj vrstic razlage v klasični japonščini. Razglednica je narejena za domače uporabnike. Založnik: Seikaidō, Tokio. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 149: Narisan je poletni praznik v Ryōgokuju, starem predelu Tokia. Odkar so leta 1657 zgradili most čez reko Sumidagawa, tam avgusta prirejajo praznik z ognjemeti. Risba predstavlja nekdanjo podobo, levo zgoraj je posnetek novejšega mostu in ozadja v obdobju Meiji. Založba: Seikaidō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

神田明神

祭神は大己貴命にて天平二年の創建なり祭典は江戸第一にして山車及び藝妓の手古舞等あり神輿の通路は雜閙名狀すべからず

兩國川開

明暦三年兩國橋架設さるゝや年々歳々川開と稱し八月上旬古來より花火にて著名なる玉屋、鍵屋は各妙技を競びて衆目喜ばせり遊航は水面を蔽ひ紅燈花の如し

Slika 150: Korejski bogovi in varuhi vasi v obliki lesenih stebrov, imenovani *jangseung*. Pod sliko piše, da je založnik podjetje Genbudō, na hrbtni strani pa Seiundō. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 151: Korejska tradicionalna zaroka. Vsi prisotni so oblečeni v tradicionalni noši, pred njimi so okraski za tovrstne praznike. Razglednica je iz serije »Korejske navade (*Chōsen fūzoku*)«, izdana med japonsko okupacijo Založnik: Hinode Shōkō v Seulu. Ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 152: Nasmejani Kitajci, Šanghaj. Založnik: Kingshill, Šanghaj. Fotografija: Denniston & Sullivan. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 153: Dekleti, ki stojita na obeh straneh kamnitega svetilnika na vrtu. To je ena od razglednic, ki prikazujejo tedanje japonske ljudi, oblačila in navade. Razglednico je Ivanu Koršiču 25. 11. 1097 iz Nagasakija poslal Zvonimir Ožegović (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 154: Ženska čepi na ozkem lesenem hodniku oziroma verandi med sobo in vrtom v tipično japonski hiši. Uporablja zobno krtačko in drži brisačo v levi roki. Razglednica je iz serije, ki prikazuje razne japonske navade in običaje, in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 155: Po angleškem podnapisu je ta posnetek jutranja vaja japonskega plesa. Eno dekle pleše, drugo pa igra na glasbilo *shamisen*. To je eden od več posnetkov različnih aktivnosti v isti japonski sobi, ki so jo uporabili kot studio za serijo razglednic. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 156: Žene in dekleta v japonski sobi vadijo tradicionalno glasbo in petje. Vse so oblečene v kimono z japonsko pričesko. Fotografija je delno obarvana in del serije, ki prikazuje razne japonske navade in običaje. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 157: Tipična japonska kopalnica v zasebni hiši ali manjšem gostišču. Podnapis je v angleščini in zopet vidimo, da je serija teh razglednic narejena za tuje obiskovalce. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 158: Speča ženska v posteljnini (*futon*) v japonski sobi. Zraven so blazinica, lučka v papirnatem senčniku, pepelnik in pahljača. Razglednica spada v serijo, ki prikazuje japonske običaje iz prejšnjih časov, iz obdobja Edo in začetka Meiji, in ni bila poslana (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

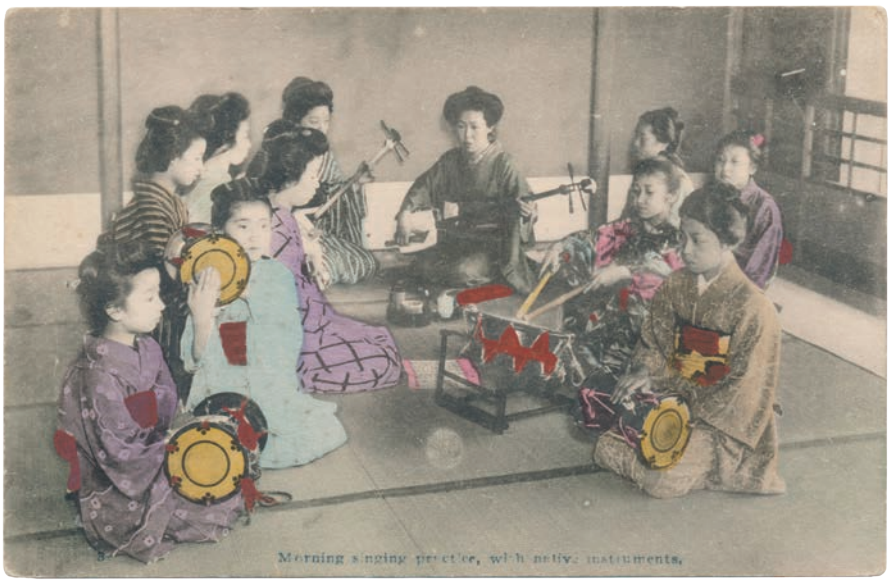

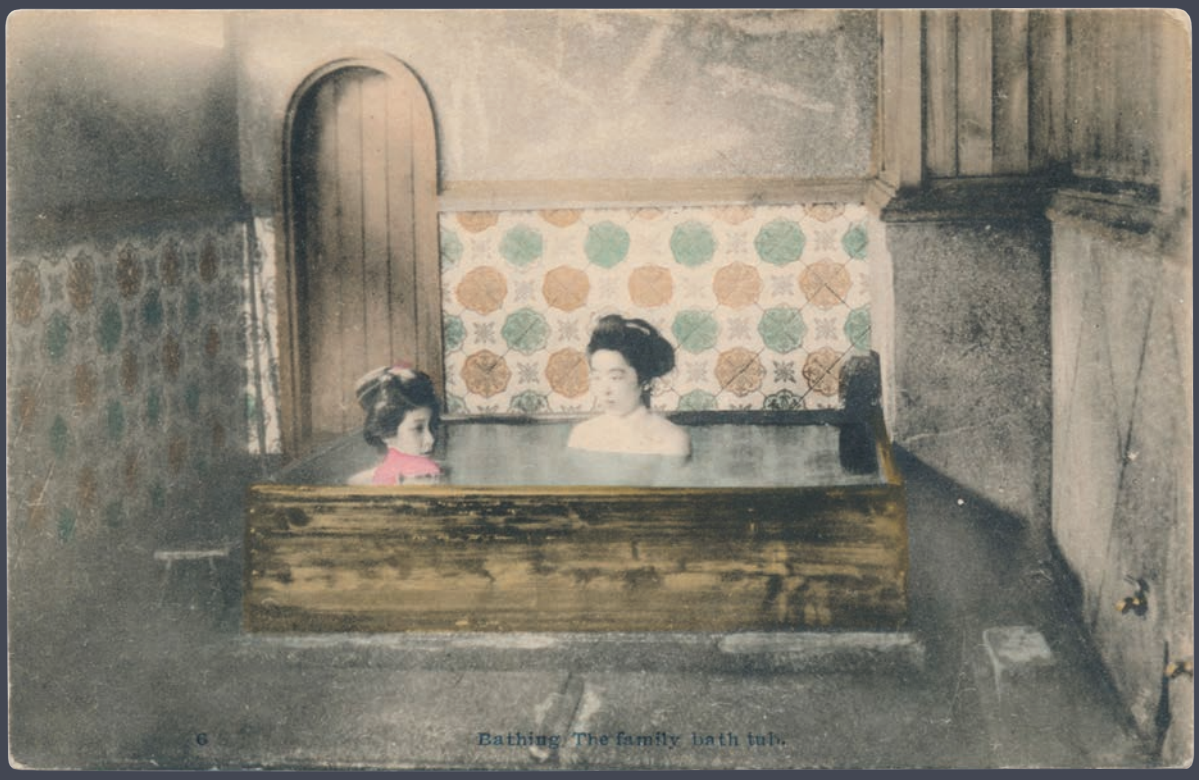
6
Bathing The family bath tub.

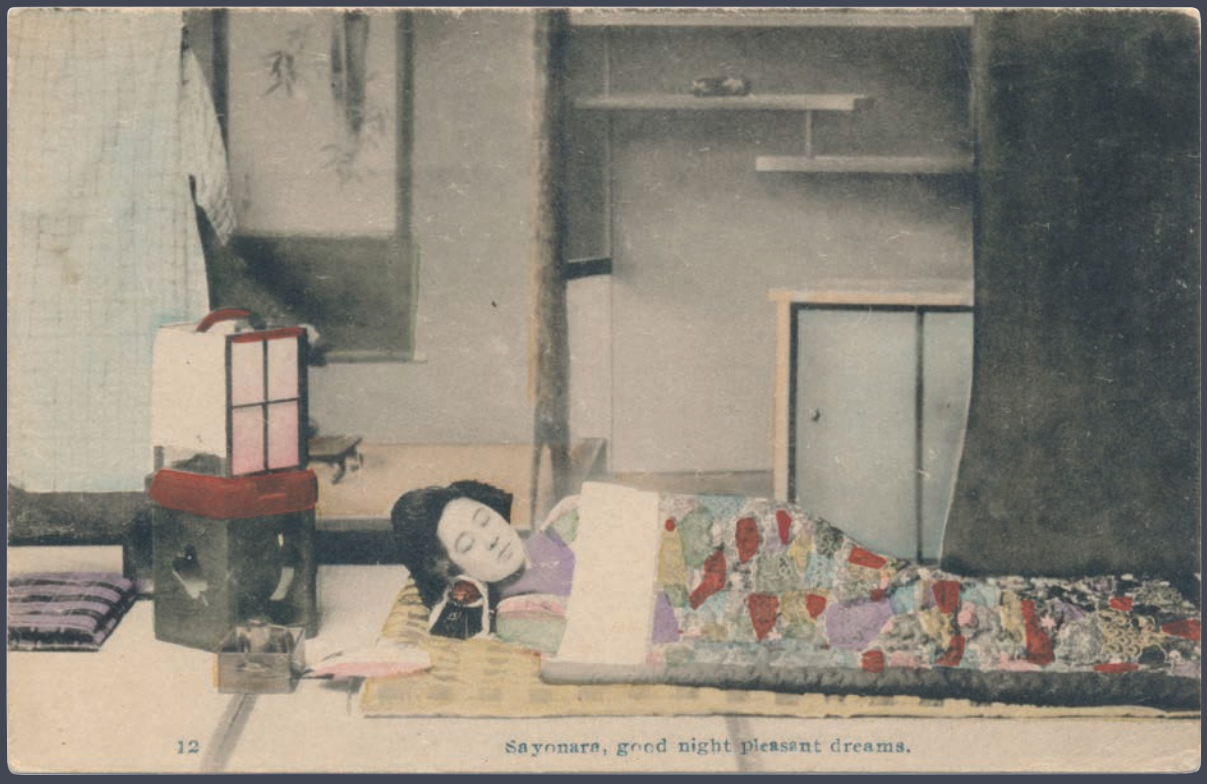
12
Sayonara, good night pleasant dreams.

Slika 159: Dekleti na bambusni klopi. Oblečeni sta v kimono, imata japonsko pričesko in gledata v kamero. Čez fotografijo je Koršičev redni dopisovalec Zvonimir Ožegović napisal nekaj besed (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 160: Portret kitajskega dekleta v vsakdanjih oblačilih manj premožnih. Neidentificirani japonski založnik. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 161: Heng Xinyu, mati mandžurske cesarice Wanrong. Dobro sta vidna svilen doprsni suknjič z zavihom (*jinmagua*) in mandžursko naglavno okrasje *liangbatou*. Založnik: Hartung's Photo Shop, Peking. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 162: Prizor iz gledališča kabuki – levji ples. Alma Karlin ga je v pripisu na hrbtni strani poimenovala kar japonski balet. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 163: Studijski posnetek, ki naj bi predstavljal starodavna kitajska oblačila. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 164: Korejki, pevki in plesalki na dvoru v tipični korejski noši z dolgimi rokavi. Fotografija je verjetno posneta v studiu. Založnik: Hinode shōkō v Seulu (jp. Keijō). Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

7 SINGER, CHOSEN. 裝盛の妓官 （俗風鮮朝）

Slika 165: Mladi plesalki v plesni opravi, z bobnom spredaj in jelenovimi rogovi na glavi. Razglednico je izdalo podjetje Tanaka honten v Tokiu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 166: Dekleta na odru plešejo priredbo prvotno lokalnega plesa iz kraja Uwajima v prefekturi Ehime, *Yatsushika odori* ali ples osmih jelenov. Založnik: Tanaka honten, Tokio. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 167: Plesalki sta odeti v pisane pomladne kimone, v laseh pa imata cvetoče vejice japonske češnje. Na hrbtni strani razglednice je Alma Karlin pripisala: »Kirschblütentanz, Kioto. Neposlana razglednica (Ples češnjevih cvetov, Kjoto)«. Založnik: Tanaka honten, Tokio (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 168: Kitajski orkester. Založba: T. Kishida, Šanghaj. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

slika 169: Ainujec z opremo za lov na medveda. Razglednica je bila izdana ob veliki Japonsko-britanski razstavi v Londonu leta 1910, na kateri so bili razstavljeni tudi staroselci iz japonskega imperija, med drugim pripadniki ljudstva Ainu s severnega japonskega otoka Hokkaidō. Alma Karlin je razglednico 16. 2. 1911 iz Londona poslala mami v Celje. Tisk: Valentine & Sons, Dundee, Škotska (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 170: Tetoviranje obraza tajalske staroselke na Tajvanu. Fotografijo je kot študijsko gradivo posnel japonski etnolog Mori Ushinosuke. Založnik: Seibanya. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 171: Portret pripadnika enega od tajvanskih staroselskih ljudstev. Japonski podnapis pravi: »Slavnostno naglavno in obrazno okrasje surovih divjakov (Tsuōo)«. Fotografija je bila najverjetneje posneta za antropološki atlas ali podobno publikacijo, ki je prikazovala »tipične predstavnike« posameznih etničnih skupin. Založnik: Seibanya. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 172: Skrilaste hiše tajvanskih staroselcev v naselbini Kantaban. Fotografijo je kot študijsko gradivo posnel japonski etnolog Mori Ushinosuke. Založnik: Seibanya. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

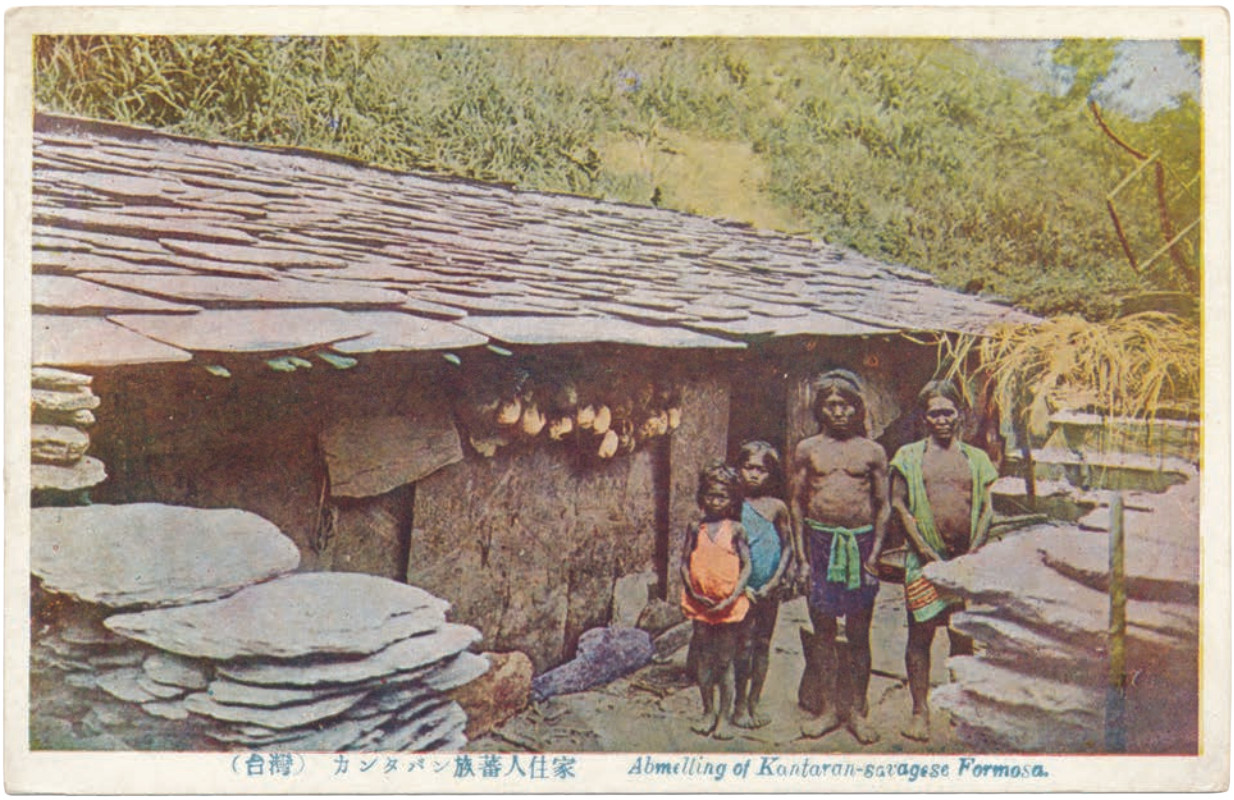

Ostale razglednice/priložnostne razglednice

Nekatere razglednice v obravnavanih zbirkah pritegnejo pozornost zaradi specializiranih tematik ali predmetov, ujetih na podobah. Mednje sodijo razglednice, ki obeležujejo posebne dogodke. Med japonskimi so to na primer komemorativne razglednice (*kinen ehagaki*) japonske zmage v rusko-japonski vojni (1904–1905).[9] Razglednice v spomin na to zmago so bile nadvse priljubljene in so močno pripomogle k popularizaciji razglednic med Japonci. Med letoma 1904 in 1906 so jih izdali v vsaj štirih kompletih (Satō 2002, 39). V Koršičevem albumu je tako japonska razglednica ruševin utrdbe Songshushan, pomembnega elementa obrambe Port Arthurja (jp. Ryojun), kjer je potekalo največje kopensko obleganje v omenjeni vojni, ter razglednica praznične Yokohame ob zavzetju mesta Liaoyang, v Zbirki Alme Karlin pa spomenik padlim japonskim vojakom pri Port Arthurju. Zanimivi sta tudi ovojnica za serijo razglednic ter razglednica – verjetno iz serije – ob obletnici vzpostavitve modernega poštnega sistema.

Drugi zanimiv žanr so razglednice aktualnih dogodkov, ki slikovno dokumentirajo naravne nesreče, kot so poplave, tajfuni, potresi, cunamiji in požari. V prvih desetletjih 20. stoletja so bile namreč na Japonskem razglednice eden od načinov sporočanja aktualnih novic v oddaljene dele države. Hosoma (2020, 44) in Satō veliko poplavo v regiji Kantō leta 1910 (ali v 43. letu vladavine Meiji) omenjata kot prvi tak dogodek, ki so ga ujeli na razglednici. Seveda so bili časniki pri posredovanju novic takrat že hitrejši od razglednic, toda tiskarska tehnologija na Japonskem še ni dovoljevala hkratnega natisa besedila in fotografij v visoki resoluciji (Hosoma 2020, 250–256). Po drugi strani je svetlotisk (kolotipija) na razglednicah omogočal visokokakovostne reprodukcije, na katerih je bilo mogoče opazovati številne podrobnosti fotografiranih prizorov. Razglednice poplavljenega Tokia so bile izdelane v dnevu ali dveh po nastanku fotografij in so bile takoj naprodaj v lokalnih trgovinah. Kupovali so jih mestni prebivalci, ki so želeli sorodnikom na drugih koncih Japonske na kratko sporočiti položaj, v katerem so se znašli. Razglednice so bile v nekaj dneh odposlane in v tednu dni že pri prejemnikih. Čeprav počasnejše pri širjenju novic kot časopisi, so posredovale nazornejšo vizualno informacijo. Tiskarska tehnologija na Japonskem je bila v tistem času tako uborna, da so časopisi še desetletje kasneje, v dvajsetih letih 20. stoletja, raje kot fotografije objavljali na roko narisane skice, kadar so želeli vključiti slikovno gradivo (Hosoma 2020, 250). Satō (2002, 44) izpostavlja, da teh razglednic ne moremo obravnavati kot predhodnice novinarskih reportaž, in poudarja, da je treba natančneje proučiti razloge za usih tega žanra. V hitro razvijajoči se Japonski in Vzhodni Aziji nasploh so med seboj tekmovali različni komunikacijski mediji. Razglednica kot sredstvo obveščanja o aktualnih dogodkih je torej fenomen določenega zgodovinskega časa.[10]

V Zbirki Alme Karlin najdemo nekaj redkih zgodnjih primerov s podobami naravnih nesreč leta 1910. Na njen domači naslov v Celje ji jih je poslal japonski znanec iz Londona. S svojimi nazornimi podobami so razglednice zagotovo imele poseben učinek pri sporočanju tovrstnih novic. Tudi razglednico usmrtitve morilca nemškega veleposlanika Clemensa von Kettelerja, ki je bil ustreljen med boksarsko vstajo, bi lahko uvrstili med razglednice, ki prikazujejo novice, čeprav jo je Zvonimir Ožegović Ivanu Koršiču poslal avgusta 1904, tri leta in pol po dogodku, ki je upodobljen na njej. Čeprav prikazuje konkreten dogodek, pa je asociacija z žanrom prizorov kaznovanja neizbežna.

Zadnji, a konsistenten in pomemben tematski sklop so razglednice muzejskih in galerijskih predmetov, ki jih najdemo v Zbirki Alme Karlin. Po eni strani razglednice pričajo o bogati kulturni ponudbi Tokia in drugih velikih japonskih mest v času njenega bivanja na Japonskem. Razglednice poleg tega podkrepijo v člankih in potopisih izpričan interes Alme Karlin za zgodovino, kulturo in umetnost. Na poti okrog sveta je na Japonskem preživela daleč največ časa, služba tajnice na nemškem veleposlaništvu pa ji je zagotavljala finančno varnost ter stik s tujimi in japonskimi umetniki in intelektualci, zato ni presenetljivo, da je, kljub temu da je muzeje obiskovala tudi drugje, največ tovrstnih razglednic v njeni zbirki prav od tam.

9 Satō (2002, 39) izpostavi, da lahko povezavam med vojno in slikovnimi razglednicami sledimo že v čas francosko-pruske vojne (1870–1871).

10 V Evropi so bile žanrsko (aktualni dogodki) in po funkciji (sporočanje osebnih okoliščin) sorodne razglednice z bojišč prve svetovne vojne.

Slika 173: Spomenik, posvečen padlim v Ryojunu (Port Arthurju) leta 1904. Razglednico je izdal založnik Ryojun Tōkyōdō oziroma po znaku na prostoru za znamko Hoshinoya. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 174: Ruševine utrdbe Songshushan pri Port Arthurju. Razglednica je verjetno del serije s podobami pomembnih lokacij iz rusko-japonske vojne. Ivanu Koršiču jo je 30. 8. 1910 poslal A. Pepina. Založnik: Sakamoto shoten, Ryojun (kit. Lüshun), tisk: Kamigataya, Japonska (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 175: Praznična Yokohama ob zasedbi Liaoyanga. Mesto Yokohama je okrašeno z zastavami in lampijoni. Razglednico je Ivanu Koršiču poslal Zvonimir Ožegović 3. 11. 1904 (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

Slika 176: Usmrtitev morilca nemškega veleposlanika von Kettelerja, ki je bil ustreljen med boksarsko vstajo na Kitajskem. Razglednico je Ivanu Koršiču 10. 8. 1904 poslal Zvonimir Ožegović. Založnik: Max Wolff, Vroclav-Šanghaj (album razglednic Ivana Koršiča, PMSMP).

THE CELEBRATION OF THE OCCUPATION OF LIAOYANG AT YOKOHAMA.

Max Wolff, Breslau-Shanghai.

Peking. Kettlerstrasse. Hinrichtung des Mörders des Freiherrn v. Ketteler.

Slika 177: Posnetek naravne katastrofe na Japonskem: škoda v starem predelu Tokia julija 1911, ki jo je povzročil cunami. Razglednico je 11. 9. 1911 N. Gotō iz Londona poslal Almi Karlin v Celje. Založnik: Ginza Kamigataya (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 178: Velika poplava avgusta 1910, Mukōjima Ushi no gozen. Založnik: Sankōdō, Shitaya v Tokiu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

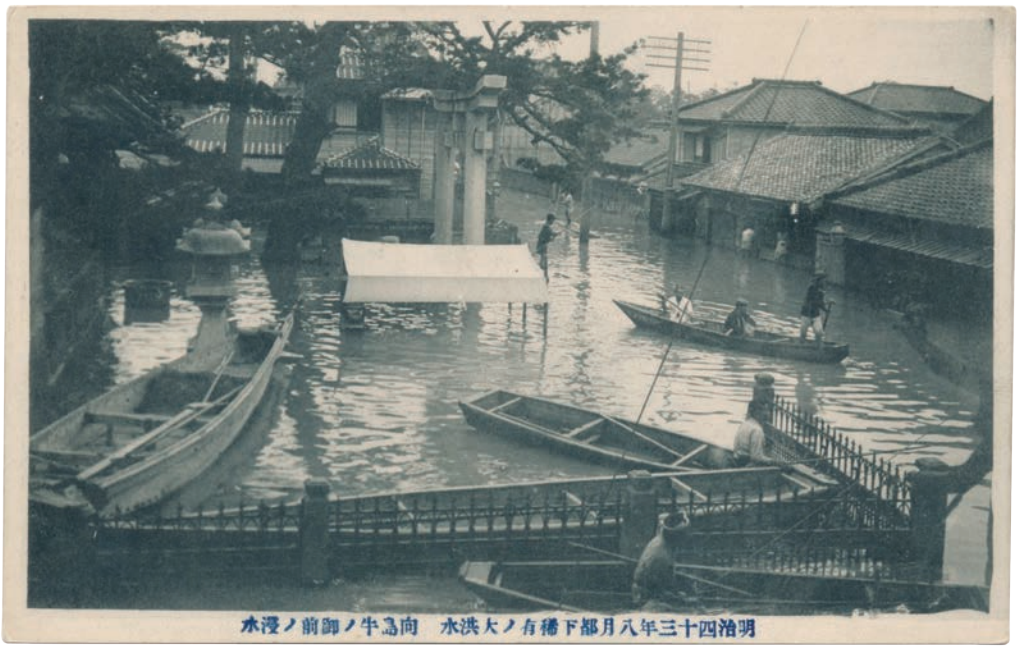

Slika 179: Ovojnica za več razglednic, ki jih je ob petdeseti obletnici ustanovitve komunikacijskega sistema na Japonskem, 20. 4. 1921, izdalo ministrstvo za komunikacijo. Na ovojnici vidimo podpis v spomin: O. Agawa (?) (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 180: Razrezana ovojnica za komplet razglednic ob obisku japonskega prestolonaslednika, kasnejšega cesarja Hirohita iz obdobja Shōwa, na Tajvanu aprila leta 1923. Alma Karlin je otok, ki je bil tedaj japonske kolonija, obiskala konec istega leta. Razglednice je lahko kupila oziroma dobila ali na Japonskem ali na Tajvanu. Založnik: Tajvansko umetniško združenje (jp. Taiwan geijutsu kyōkai, kit. Taiwan yishu xiehui) (K 207, Zbirka Alme Karlin, PMC).

Slika 181: Reprodukcija umetnostnega dela v tradiciji *nihon-ga* avtorice Kitani Chiguse z naslovom »Ženi v Chikamatsujevem gledališču«, razstavljenega na 4. razstavi cesarskega umetnostnega inštituta leta 1922. Na hrbtni strani je Alma Karlin zapisala, da je to pomembna slikarka. Založnik: Takasawa, Hongo. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 182: Barvna fotografija lutke kiparja Nakatanija Gankoja z belim ozadjem. Iz napisa na desni strani posnetka je razvidno, da je bila lutka eksponat v galeriji v času *Razstave miru* v parku v Uenu, Tokio, leta 1922. Alma Karlin je najverjetneje obiskala razstavo. Založnik: Bijutsu kōgeikai (Združenje umetnikov in rokodelcev), Kanda, Tokio. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 183: Reprodukcija risbe slikarja Shiizuke Ichia iz galerije v času *Razstave miru* v parku Ueno v Tokiu leta 1922. Tihožitje raznih manjših religioznih in folklornih kipov, med njimi lutke Kewpie, v ozadju so stara japonska čelada in meči. Založnik: Bijutsu kōgeikai. Neposlana razglednica (Združenje umetnikov in rokodelcev), Kanda, Tokio (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 184: Reprodukcija risbe slikarja Shiizuke Ichia, eksponat na 9. umetnostni razstavi združenja Nika septembra 2022. Tihožitje raznih morskih dobrot, sadja, zelenjave, rož in vaz. Hrbtno stran je Alma Karlin popisala z različnimi imeni rib ter drugih vrst sadja in zelenjave. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 185: Reprodukcija umetnostnega dela v tradiciji *nihon-ga* avtorja Yoshimure Tadaa z naslovom »Čisto petje in zelene skodelice«, razstavljenega na 4. razstavi cesarskega umetnostnega inštituta leta 1922. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

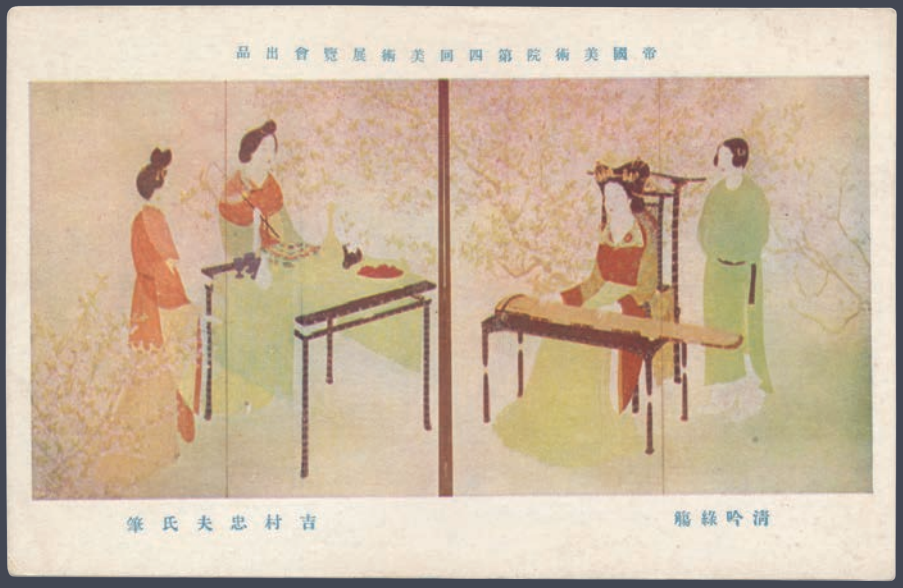

Slika 186: Staro kitajsko bronasto ogledalo z okrasom zmajev iz 3. stoletja pr. n. š. (dinastija Zhou ali Qin). Razglednica ni uporabljena in ne vsebuje nobenih zapiskov. Založnik: Ōkura muzej umetnosti, tisk: Shimura (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Slika 187: Zaprta nosilnica (nekakšen palankin), ki so jo uporabili v prvem letu obdobja Meiji za cesarja Meijija. Eksponat v Cesarskem (državnem) muzeju v Kjotu je postavljen na vrtu ob borovem drevesu za fotografiranje. Na desnem delu je žig Cesarskega muzeja z datumom 2. julija 1923, ko je bila Alma Karlin najverjetneje na obisku v Kjotu. Neposlana razglednica (zbirka razglednic Alme Karlin, PMC).

Tematska analiza podob na razglednicah, ki se v tem poglavju osredotoča izključno na album vzhodnoazijskih razglednic Ivana Koršiča in razglednice iz Zbirke Alme Karlin iz Japonske, Koreje, Kitajske in Tajvana, kaže pričakovano zastopanost motivov. Prevladujejo topografske razglednice, zlasti tiste turističnih krajev. Razglednice množično obiskanih lokacij so imele zagotovljene kupce, zato so pričakovano najštevilčnejše tudi v slovenskih zbirkah. Druga večja skupina so razglednice, ki prikazujejo različne vidike vsakodnevnega življenja ljudi bodisi v obliki portretov bodisi v formatu tipičnih prizorov. Medtem ko so prve razglednice občutljivejše na časovno dimenzijo in lahko iz njih razbiramo spremembe v videzu mest in mestne arhitekture ter uličnega življenja, druge pogosto – vsaj za zahodne uporabnike – nastopajo kot brezčasne podobe domačinov in njihovih tipičnih opravil, čeprav lahko poznavalci hitro zaznajo diskontinuitete v posameznih praksah ali celo eklektično, nekonsistentno mešanje elementov iz različnih časovnih obdobij ali socialnih slojev. Tretja skupina razglednic izraža bolj partikularne interese njihovih uporabnikov – založnikov, piscev ali prejemnikov. Toda prav v vseh primerih je izbira posamezne razglednice ravnovesje več dejavnikov: fotografskih motivov, ki so sploh bili na voljo za nakup, estetskih in drugih zanimanj posameznika, ki je razglednico kupil, ter premisleka o tem, kako bo razglednica v vizualnem smislu nagovorila prejemnika, ki mu je bila poslana ali prinesena, oziroma čemu bo služila, če jo bo posameznik zadržal zase.